

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

İNSAN HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

18 Nisan 2012 Çarşamba

** 18.04.2012 tarihli Komisyon toplantısında bazı konuşmacıların isim ve/veya soy isimleri tespit edilememiş olduğundan, bu katılımcılara fihristte “Konuşmacı” adı altında yer verilmiştir.*

İNSAN HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

18 Nisan 2012 Çarşamba

----0----

K O N U

	<u>Sayfa</u>
İnsan Hakları Kurumu Kanunu	1:33

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>İl</u>	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM		1:33
Öztürk TÜRKDOĞAN (İnsan Hakları Derneği Başkanı)		2:3, 7:10
Metin BAKKALCI (Türkiye İnsan Hakları Vakfı Genel Sekreteri)		3:6
Levent GÖK	Ankara	6, 31:32
Mehmet Kerim YILDIZ	Ağrı	6:7
Ömer ATALAR (MAZLUMDER Merkez Yönetim Kurulu Üyesi)		10:13
Kerem DİKMEN (Uluslararası Af Örgütü Türkiye Yönetim Kurulu Üyesi)		13
Sevgi EPÇELİ (Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı Temsilcisi)		14:15
Sema PEKTAŞ (İzmir Barosu Başkanı)		15:16
Konuşmacı		16, 18, 21, 21:23, 25, 27:28, 31:32
Mehmet Emin AKTAR (Diyarbakır Barosu Başkanı)		17:18
Şenal SARIHAN (Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Başkanı)		18:21, 21

Gamze KARADUMAN (Türkiye Barolar Birliği Temsilcisi)		21
Prof. Dr. Harun TEPE (Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi Müdürü)		23:27
Doç. Dr. Filiz KARTAL (TODAİE Temsilcisi)		27
Ertuğrul KÜRKÇÜ	Mersin	28:29
Salih		29
Mehmet Naci BOSTANCI	Amasya	29:30
Metin		32:33

Açılma Saati: 15.08

Kapanma Saati: 17.01

BİRİNCİ OTURUM
İNSAN HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

18 Nisan 2012 Çarşamba

Açılma Saati: 15.08

BAŞKAN: Ayhan Sefer ÜSTÜN (Sakarya)

ALT KOMİSYON BAŞKANI: Hamza DAĞ (İzmir)

-----0-----

BAŞKAN – Saygıdeğer milletvekillerimiz, sivil toplumumuzun değerli mensupları; toplantımızı açıyoruz.

Bugün önemli bir kanunu alt komisyonumuzda görüşmek, müzakere etmek ve sizin fikirlerinizi almak üzere toplanmış bulunmaktayız. Bildiğiniz gibi, **İnsan Hakları Kurumu Kanunu** Komisyonumuza sevk edildi. Bu kanun tasarısı 23'üncü Dönemde de yine Meclisimize sevk edilmişti. O zaman Anayasa Komisyonunda ele alındı. Bayağı bir değişiklikten de geçmişti. Ancak, seçim döneminin gelmesiyle birlikte kadük kaldı ve yenileme yöntemiyle Meclise gönderildiği için ilk hâli gönderildi. Yeniden Bakanlar Kurulu imzasına açılmadan gönderildi. İmzaya açılmış olsa idi muhtemelen Mecliste yapılan değişiklikler dikkate alınacak ve o şekilde gönderilecekti. Yenileme yönteminde sadece Başbakanın imzasıyla ve birçok kanun aynı anda yenilenerek gönderildiği için ele alınmadan gönderiliyor. Bazı basında da duymuştuk, yani “Hiç olmazsa değişmiş hâlini bari gönderseydiler.” şeklinde birtakım yorumlar yapılmıştı. O bakımdan bu izahatı yapmak durumunda kaldım.

Komisyonumuz ilk kez esastan bir yasa görüşecek. Malumlarınız üzerine bu Komisyon sadece denetim yetkileriyle donatılmış bir komisyon idi. Ancak yılbaşında yapılan bir değişiklikle hem denetim fonksiyonunu üzerinde barındırıyor hem de yasama yapma süreçlerine de bu şekilde katılma imkânına kavuştu ve bizim Komisyonumuzun da esastan görüşeceği ilk kanun olması açısından da önemli. İlk kanunumuzu da yine insan hakları çerçevesinde kurumsal bir yapının oluşturulması açısından kullanmamız itibarıyla da ben önemsiyorum. Sizin görüşleriniz çok önemli. Çünkü biliyoruz ki bu kanunun yapılışında birtakım itirazlarınız vardı. Ama emin olunuz ki bu itirazlarınız hem alt komisyonda hem de üst Komisyonda dikkate alınacaktır ve zaten bu hâliyle de bu kanun bizim de doğrusu pek içimize sinmiyor, mutlaka değiştireceğiz. Üye teminatından tutun da birtakım başka argümanlara kadar bu konularda değişiklik yapacağız.

Ben üst Komisyon Başkanı Ayhan Sefer Üstün. Alt Komisyon Başkanımız İzmir Milletvekilimiz Sayın Hamza Dağ. Benim saat dörtte başka bir programım var. Zaten bütün çalışmayı

alt komisyon yürütecek. Ben sadece sizlere hem hoş geldiniz demek ve sizlerle tanışmak açısından toplantıyı açayım dedim. Müsaade ederseniz ben ayrılmak istiyorum ve toplantının da artık yönetimini Sayın Dağ'a bırakmak istiyorum.

Sizlere kolay gelsin. Buraya geldiğiniz için teşekkür ediyoruz. Hepinize saygılar sunuyorum.
(Oturum Başkanlığına Alt Komisyon Başkanı Hamza Dağ geçti)

BAŞKAN – Çok değerli arkadaşlar, ben de hepinize hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, tabii, 6 tane STK, insan hakları konusunda bugüne kadar uğraş vermiş, çaba sarf etmiş ve ismini Türkiye kamuoyunda duyurmuş 6 tane STK'mızı bugün dinlemek istiyoruz. Aynı zamanda, üniversitelerden insan hakları konusunda ve Türkiye İnsan Hakları Kurumuyla alakalı çalışma yapmış Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezini ve TODAİE'yi dinlemek istiyoruz ve barolardan da Türkiye Barolar Birliği Ankara, Diyarbakır ve İzmir Barosu; yani toplamda 12 tane kurumu bugün dinlemek istiyoruz.

Tabii, bu konuya yoğunlaşınca, 2009'dan bu yana çok yazılıp çizildi, üzerinde çok tartışıldı. Anayasa Komisyonuna sevk edildiği andan itibaren gerçekten, birçok konuyla alakalı hem çalıştaylar yapıldı hem de bu konuyla alakalı makaleler ve kitaplar yazıldı. Biz de bunları inceliyoruz, bu konudaki STK'ların eleştirilerini irdeliyoruz, bu anlamda hep beraber "Neler yapılabilir?"in üzerinde uğraş veriyoruz.

Dolayısıyla, toplantımız tabii çok dinleme söz konusu olduğu için belki uzun sürebilir. O açıdan, mümkün olduğunca tekrardan kaçınacak şekilde bir konuşma durumu söz konusu olursa çok daha uygun olur. Ta Diyarbakır'dan, İzmir'den gelenler var. O açıdan, belli bir süreyle sınırlamak çok da doğru olmayabilir. Biz belli bir süreyle sınırlarsak o arkadaşlarımız açısından da doğru durum söz konusu olmayabilir. Ama burada hep beraber toplantının verimli olması noktasında bir çaba sarf edersek çok daha mantıklı olur.

Ben önümdeki sıraya göre, insan hakları kuruluşlarından başlamak istiyorum.

İnsan Hakları Derneğinden Sayın Öztürk Türkdoğan. Öztürk Bey'le, bu konuyla alakalı başlayalım, kendisinin sunumları olacaktır.

Şunu da söyleyeyim: Bütün konuşmalar kayda alınıyor, bu bir avantaj. Aynı zamanda yazılı çalışmalarınız varsa onları da sunabilirsiniz, bu imkânı da değerlendirebiliriz. Yani "Not almıyorsunuz." gibi bir durum söz konusu olmaz çünkü hepsi kayda alınıyor, hepsi şu anda kayıt altında.

Buyurun Öztürk Bey.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI ÖZTÜRK TÜRKDOĞAN – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Bir saniye... Levent Bey'den bir teklif geldi, onu bir şey yapayım.

Komisyonumuzda 7 üye var. 7 üyenin 4'ü Adalet ve Kalkınma Partisinden, 1 üyemiz Cumhuriyet Halk Partisinden, 1 üyemiz Barış ve Demokrasi Partisinden, 1 üyemiz Milliyetçi Hareket Partisinden. Adalet ve Kalkınma Partisinden Sayın Mehmet Naci Bostancı, aynı zamanda ana Komisyonumuzun Başkan Vekili; Cumhuriyet Halk Partisinden Levent Gök Bey, Ankara Milletvekili; Mehmet Kerim Bey, Ağrı Milletvekili; Atila Kaya Bey, İstanbul Milletvekili ve Salih Bey de Kilis Milletvekili; Ertuğrul Bey de Barış ve Demokrasi Partisinden, toplantımıza şu ana kadar gelmediler, geliyorlar.

Öztürk Bey'den başlayalım.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI ÖZTÜRK TÜRKDOĞAN – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

İzniniz olursa ilk sözü Metin Bey'e vermek istiyorum. Çünkü biz bu konuyu aramızda konuştuk, hazırlıklı geldik. Ben ilk sözü Metin Bey'e vereyim, biz söz yerimizi değiştirmiş olalım.

BAŞKAN – Öyle mi? Tamam.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI ÖZTÜRK TÜRKDOĞAN – Metin Bey'le başlayalım.

BAŞKAN – Metin Bakkalcı'yla, tamam.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI ÖZTÜRK TÜRKDOĞAN – Evet.

BAŞKAN – Tamam, uygundur.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI ÖZTÜRK TÜRKDOĞAN – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Metin Bakkalcı...

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI GENEL SEKRETERİ METİN BAKKALCI – Biz tabii ki teşekkür ediyoruz.

Sözünü ettiğiniz 5 kurum olarak yani Helsinki Yurttaşlar Derneği, Af Örgütü Türkiye Şubesi, MAZLUMDER, İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı olarak bu toplantı için de yazılı bir görüş hazırladık. Oradan lütfen -biri tane hazırladık- diğer arkadaşlar da alabilirler buradan.

Yazımız bir giriş bölümünden oluşuyor burada görüldüğü gibi. Daha sonra -mesele için mühim- bağımsızlık meselesi çeşitli alt başlıklarda irdeleniyor. Daha sonra, bu somut tasarının bir Başkanlık mekanizması açısından ne anlam ifade ettiğini, daha sonra, üyelerin seçimi, kriterleri vesaire çoğulculuğu, özel olarak da İşkence Önleme Sözleşmesi Seçmeli Protokol gereği bir yıl içerisinde -ki 27 Eylül 2012'ye kadar- kurulması gereken ulusal önleme mekanizmasının ele alımını içeriyor.

Şimdi, ben bu giriş bölümü başlığı altında, izninizle, bir, çok teşekkür ediyoruz. Dediğiniz gibi, adı konulmuş, 2009'dan beri mevcut tasarı ama, izninizle, bu mesele 2004'ten beri adı konulmuş,

sekiz yıllık bir öyküdür. Dahası, “Paris Prensipleri” diye atfettiğimiz hadise, bildiğiniz gibi, 21 Aralık 1993. Onu referans alırsanız da on dokuz yıllık bir öyküdür. Türkiye’de bunun olağanüstü büyük bir çalışması yapıldı. Biz sivil kurumlar, resmî kurumlar, üniversiteler, toplumun değişik kesimleri; çok fazla çalışma yapıldı. Ben Türkiye İnsan Hakları Vakfının doğrudan bu konuyla ilgili şurada şu yayınlarını getirdim, bunu da tabii size vermek isterim; doğrudan bununla ilgili, bu ulusal önleme mekanizması, İnsan Hakları Kurumu. Şu anda baskıda olan yeni yayınıımız bu elimdeki de onu da önümüzdeki haftalarda falan üreteceğiz. Çok çalışıldı. Ulusal düzeyde çok çalışıldı, uluslararası düzeyde çok çalışıldı. Bildiğiniz gibi, bu insan hakları kurumlarına ilişkin Birleşmiş Milletler düzeyinde bir akreditasyon alt komitesi var. Defalarca, burada Avrupa Birliği Bakanlığımızın yaptığı toplantılar, bizlerin yaptığı toplantılar, çeşitli kurumların yaptığı toplantılar, Avrupa Birliği içerisindeki bu konuyla doğrudan ilgili masanın yaptığı çalışmalar...

Değerli milletvekillerimiz ve diğer bütün ilgili arkadaşlarımız, bütün bu çalışmalarda, izninizle, bir tane sonuç çıktı ortaya. Bu mevcut tasarı Anayasa ve Anayasa Alt Komisyonundaki değişiklikler dâhil olmak üzere kabul edilemez. Tek bir şey çıktı, bu aleni olarak söylendi. Açık ifade etmek istiyorum: Benim doğrudan içinde bulunduğum ortamda ilgili Bakan tarafından da söylendi, Bakan, geçmiş dönemde. Benim içinde bulunduğum ortamlarda “bu tasarının kritik sahibi” diye anılan İnsan Hakları Başkanı tarafından da söylendi, geçmiş dönemdeki Başkanı kastediyorum. Bu tasarının hiçbir sahibi yoktur. Bakan, İnsan Hakları dâhil olmak üzere; uluslararası ortamda Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliğinin ilgili masası, Avrupa Konseyinin ilgilileri dâhil olmak üzere tek bir sahibi olmayan bir tasarıyla biz karşı karşıyayız. O yüzden, ne olursunuz, derin bir nefes alın. On dokuz yıldır üstünde çalışılan, sekiz yıldır adı konulmuş bir şekilde “İnsan Hakları Kurumu” adı altında, ilk hazırlığı biz şu anda da geçerli olan ama ne yazık ki aslında toplanmamasıyla birlikte suç işlenen İnsan Hakları Danışma Kurulunda çıkardık. Burada Danışma Kurulundan kimi arkadaşlarımız var. Çıkardık, “İnsan hakları kurumları nasıl olur?” diye 2004’te, daha sonra defalarca defalarca.

Kuşkusuz iki tane yöntem var. Bir, şu ya da bu şekilde gelmiş bir tasarı var önümüzde. Hani bunun içinden gidelim, eğilelim. Ama bir de on dokuz yıllık bir birikim var. Bu birikimin önünü açacak... O yüzden yazımızda da ifade ettik. Şahsen sizi telefonla aradığımda, bu toplantı davetini aldığımızda sizle de paylaştık. Bakın, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu -olağanüstü mutluyuz- demin Sefer Bey’in dediği gibi, ilk kez bu süreçlerde yer alıyor. Bundan çok mutluyuz.

İki: Bu Komisyon ilk olarak son derece mühim olan bu İnsan Hakları Kurumu Yasa Taslağını gündemine alıyor, olağanüstü mutluyuz. Ama ne olursunuz, bir talihsizlik olarak addediyorum kendi adıma, ilk toplantı için 12 tane kurumun katıldığı, kamudan çok değerli arkadaşlarımızın bulunduğu, uzun konuşmalar da olsa özenli, sonuçta x saat kadar olacağı, eğer yanılmıyorsam kurum başına yedi dakika beklediğiniz konuşmalarla bu on dokuz yılın birikimini, bu sekiz yılın olağanüstü birikimini

paylaşamayız. Bu toplantı bir tanışma toplantısı olabilir. Gelin, madem ilk yapıyorsunuz, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak bir yasayı ilk kez böyle değerlendiriyorsunuz, ana komisyonsunuz, lütfen önünü açın, çalıştaylar düzenleyelim.

Tabii ki okuyorsunuz, okumak kıymetli bir şey, bu yayınları okuyorsunuz, başka yayınları okuyorsunuz, hiç kuşkusuz çok değerli hadise ama salt okumakla olmaz. Burada, dünyada da tartışılan bir konuyu, çok özel bir konuyu tartışacağız. Nedir o? Nereden çıkmış bu? Birkaç cümleyle, kısaltacağım, hemen bitireyim ki bütün arkadaşlar konuşsun. Ben de mümessillik yapmayayım ama bu böyle olmaz tabii ki. Yani şu bile, benim şu hâlim bile bu tasarı tartışmasının sağlıklı, şu ortam içerisinde sıkıştırılmayacağını gösteriyor.

Nedir mesele? Meselenin özü şu: Tanım gereği insan hakları ihlallerinin kaynağı devlet. Olası, o zaman, şüphelinin insan haklarını koruma paradoksunu açacak, dolayısıyla, onu dışarıdan - tırnak içi- gözetleyebilecek, onu bir şekilde denetleyebilecek bir ortamı aslında tartışıyoruz. Paris Prensiplerinin ruhu bu. Çok kolay değil. Dünyada pek çok girişim var, bir kısmı başarılı, bir kısmı başarısız. Hakikaten önemli bir şey bu. Çünkü neden? Yanlış anlaşılmasın, iktidar birtakım yetkilerini devredecek bu işte. Bir içtenlik çağrısı yapıyoruz o yüzden. Buna var mıyız? Hayır. Var mıyız, yok muyuz? Yoksak zaten tasarıda şu kelime, bu kelime hakikaten çok şekli. On dokuz yıldır yorulduk. Çalışacağız, yorulduk, bıkmadık ama yeniden bunları tartışırız. İçtenlik budur, bağımsızlık budur. Bütün buna göre şekillenecek sonuç olarak.

Özel olarak, işte, bu dar zamanda, izninizle, konumu üç-dört cümleyle de bu, İşkencenin Önlenmesine İlişkin Sözleşme Seçmeli Protokol gereği bu yıl içerisinde kurulması gereken ulusal önleme mekanizmasına ilişkin bir şeyler söylemek istiyorum. Bir yanlış anlama olabilir belki ama Reform İzleme Grubu -3 bakandan oluşan- Mart toplantısı deklarasyonu, bu ulusal önleme mekanizmasının da Türkiye İnsan Hakları Kurumu içerisinde yer alacağını yazılı söyledi; burada. Ama, duyduğumuz kadarıyla, Beşir Bey bir önceki İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna geldiğinde buna ilişkin ayrı bir çalışma olduğunu söylemiş galiba, bilmiyoruz. Ama her hâlükârda bu tasarının içinde de yedirilmiş olan ya da Reform İzleme Grubunun söylediği olmazsa olmaz. Zaten Türkiye ölçeğindeki bir ülkede 777 cezaevinin, 3.200 emniyet teşkilatında gözetim yerinin, 400 bin güvenlik görevlisinin çalıştığı bir ortamda, cezaevinde 130 bin insanın bulunduğu bir ortamda, ruh sağlığına ilişkin 6.100 yatağın olduğu bir ortamda; 1,5 milyona yakın ruh sağlığı problemi olan insanın bulunduğu bir ortamda herhangi bir birimin içerisinde ulusal önleme mekanizması işkenceyi önlemek için kurulamaz. Çocuklar vesairedir vesaire. Bağımsız bir heyet mutlaka olmalıdır. Bu zaten Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Alt Komite Başkanı Malcolm Evans, Hamza Bey'in de, diğer arkadaşlarımızın katıldığı, 3 Kasımdaki toplantıda net olarak söylenmiştir. O zaten ayrı olmak zorundadır, hiç bunun içerisinde olamaz. Hani ben sadece o sonuç bölümünde işkenceyle ilgili bölüm

itibarıyla söyledim. Özür diliyorum ama bu tasarıya hapsolarak, ne olursunuz, gitmeyelim; gelin, bir dizi çalıştaylar yapalım önerisiyle sözü Öztürk Bey'e bırakıyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz, çok sağ olun Metin Bey.

Üyelerimizden herhangi bir soru sormak isteyen var mı?

Buyurun Levent Bey.

LEVENT GÖK (Ankara) – Metin Bey esasında tasarının insan hakları kuruluşları, dernekleri, vakıfları ve bu konuyla uğraşan tüm sivil toplum açısından ne denli yanlış olduğunu esasında çok kısa ama çok da öz ve çok da vurucu olarak belirtti. Tabii, esasında bilinen bu görüşleriniz keşke tasarı hazırlandığı zaman dikkate alınsaydı. Gerçekten, bunların uygulamaya dönük bir hâle getirilmesi hepimiz açısından daha uygun olacaktı. Ama görülüyor ki tasarı bu konudaki Türkiye'nin önder sivil toplum örgütlerinin hiçbirini daha baştan memnun eden bir tasarı olarak önümüze gelmemiş. Ben bütün eleştirilerinize katılıyorum. Bunların çok daha derli toplu ve “Bağımsızlık nasıl sağlanır?” noktasındaki görüş temel alınarak yapılması bence en uygunu olacaktır.

İnsan Hakları Komisyonu olarak sizleri dinlemekten büyük bir keyif alıyoruz ama ben de insan hakları komisyonlarının ve bu tip kuruluşlarının bağımsızlık ilkesinin çok önemli olduğunu her zaman buradaki toplantılarımızda da ifade etmiştim. Hatta benim burada arkadaşlarımızın bildikleri görüşlerimden bir tanesi de şudur: Bizim Medis İnsan Hakları Komisyonunun yapısı dahi muhalefet ve diğer partilerden olmalıdır diye ben birçok kez söylemişimdir. Çünkü iktidar partisi milletvekillerinin devletin yol açtığı haksızlıkları ve hak ihlallerini incelemede ve denetlemede muhalefet kadar özgür olamayacakları gerçeğini bilen bir arkadaşınız olarak bunu ifade etmiştim. Siz de bu tasarının zaten başından beri özüne ve sözüne “insan hakları” kavramlarını inceleyecek ve irdelenecek bir denetleme mekanizmasının olamayacağı gerçeğini çok net bir şekilde ortaya koydunuz. Bence de Sayın Başkanın uygun göreceği bir ortamda bu görüşlerinizi çok daha yoğun bir şekilde dinleme fırsatını edinirsek bizler de seviniriz.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederim Levent Bey.

Mehmet Kerim Bey...

MEHMET KERİM YILDIZ (Ağrı) – Hepinize hoş geldiniz diyorum.

Doğrusu, çok önemli bir konuyu tartışıyoruz. 5 tane insan hakları sivil toplum kuruluşunun konuyla ilgili ortak bir metni hazırlamaları çok önemli. Burada bu 5 kuruluşun ortak görüşü olduğunu düşünüyorum ve Komisyon olarak bizim evrensel insan hakları bakış açısıyla olaya bakmamız gerektiği düşüncesindeyim. Diğer alt komisyon çalışmalarımızda da hakikaten birçok konuda aynı fikirdeyiz. Evrensel insan haklarını dikkate alıyoruz.

Bu rapor, bu sizin ortak görüşünüzün bizim için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu konuyu tartışırken bunun üzerinde durmamız gerektiği kanaatindeyim. Çalışmalarda başarılar

diliyorum. İnşallah, iyi bir sonuç elde ederiz diye düşünüyorum. Yani bundan farklı, bu konuda farklı düşünen kuruluşumuz var mı? Onu da öğrenmek isterim.

BAŞKAN – Sırası gelince herkes buna cevap verecektir.

Şimdi, şöyle söyleyeyim: Biz üst Komisyon toplantısı yaptığımızda muhalefet partisi milletvekili arkadaşlarımız tasarının geri çekilmesi ve tekrar tartışılması noktasında bir önerge verdiler ve bu önerge oy çokluğuyla reddedildi. Tabii, o noktadan sonra biz alt komisyonda bu çalışmaya devam etmek zorundayız, usul böyle. Yani sonuç olarak Meclisteki bu çalışmayı yapmak durumundayız ve burada bu çalışmayı yapıp hem metinle alakalı hem de raporla ilgili çalışmamızı hazırlayıp üst Komisyona vermek durumundayız. Ama Hükûmet her zaman için tasarıyı geri çekebilir, ondan sonra, tekrar, dediğiniz çalıştaylar durumu söz konusu olabilir. O açıdan, daha önceden bu konu tartışıldığı için Komisyonumuzda ben toplantımıza devam etmek istiyorum.

İnsan Hakları Derneği, Öztürk Türkdoğan...

Öztürk Bey'le devam ediyoruz.

Buyurun Öztürk Bey.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ BAŞKANI ÖZTÜRK TÜRKDOĞAN – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben de alt komisyonunuzun aslında Metin Bey'in önerdiği bu çalıştay formatını hayata geçirebileceğini düşünüyorum çünkü alt komisyon çalışması eğer bir süreyle sınırlı değilse bu mümkün olabilir diye düşünüyorum çünkü sonuç itibarıyla komisyonunuz kanun tasarısıyla ilgili olarak bir metin ortaya çıkaracak. Belki bir çalıştaydaki kastımız daha geniş bir zaman diliminde daha ayrıntılı tartışmaları yapabilmek. Madde bazında, kelime, cümle bazında tartışmaları yürütebilmek ve ortaya hakikaten Paris Prensiplerine uygun bir kurum oluşturabilmek amacıyla bu öneriyi ortaklaştırdık ve Metin Bey o nedenle bunu belirtti.

Şimdi, ben biraz geriye gitmek istiyorum. Şöyle ki: Hatırlarsanız 2009'daki demokratik açılım sürecinde o zamanın açılımdan sorumlu Bakanı Sayın Atalay 13 Kasım 2009 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi konuşmasında 5 tane konudan bahsetmişti. Bunlardan bir tanesi ulusal insan hakları kurumu, bir tanesi ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik kurumu, bir diğeri polis, jandarma denetim mekanizması, kamu denetçiliği ve tabii ki İşkenceye Karşı Sözleşmenin Seçmeni Protokolü uyarınca yapılması gereken ulusal önleme mekanizması.

Şimdi, dolayısıyla, biz hep teknik olarak şunu söyledik; dedik ki: Bu beş konuyu bir arada bir görelim, bir tartışalım. Yani biz bunların ayrı ayrı kurulmasını savunuyoruz. Hiçbir zaman bu beşinin aynı çatı altında kurulmasını savunmadık çünkü Türkiye bu deneyimi yaşamalıdır. Uluslararası kurallara uygun olarak bu beş ayrı kurum oluşturulmalıdır. Bu kurumlar çalışmalarını devam ettirmelidir. Fakat bunlarla ilgili kanun tasarıları veya teklifleri aynı anda ortaya çıkacak ki daha sonra

bir yetki çatışması veya bir görev çatışması söz konusu olmasın. Hani bu konuda Hükûmet kanadından doğru bir eksiklik olduğunu anlıyoruz, bunu özellikle belirtmek istedim. Çünkü bunlar birbiriyle alakalı konular ve özellikle bunlar geçiş dönemi yaşayan ülkeler bakımından hep gündeme gelmiş konulardır. Bir bakıma geniş anlamda belki de onarıcı adalet bağlamında bunları tartışabiliriz. Niçin bu insan hakları kurumlarına devletler ihtiyaç duyuyor. Bu daha çok belli geçiş dönemleri yaşanması esnasında oluşturulması gereken ve yurttaşla güvence vermek için oluşturulan kurumlardır bunlar. Dolayısıyla uluslararası prensiplere mutlaka sıkı sıkıya uymak gerekir. Aksi takdirde ilerde kötü örnekler oluşabilir ve bu istenilen amaca hizmet etmeyebilir. Bu nedenle sıkı tutulmasında fayda olduğunu söylemek istiyorum.

İnsan Hakları Ortak Platformu'muz da bu konuda çok sayıda çeviri yaptı, kitap kazandırdı, dünya ülke örneklerini anlattı. Bizler üç yıl boyunca toplantılar yaptık. Bu konuyu dolayısıyla çok yakından takip ediyoruz.

Şimdi, tasarıyla ilgili biraz ayrıntıya girersek ama lütfen şu yapılmasın: Biz Anayasa Komisyonu alt komisyonuna da gittik, uzun uzun tartıştık. Alt komisyon bizim bütün görüşlerimizi kendi raporuna yansıttı. Belki bunlar önünüzde vardır. Fakat sonra alt komisyon raporuna rağmen Anayasa Komisyonunun oluşturduğu metin ve Genel Kurula sevk edilen metin bizi hiçbir zaman tatmin eden bir metin olmadı ve çok geniş kesimler de bunu eleştirdiği için zaten yasallaşamadı kaldı. Şimdi pratik bakımından tekrar TBMM komisyonlarına sevk edilmiş olması pratik bir kolaylık sağlayabilir ama şu anda elimizde imkân var. Bunun üzerinde çalışıp, belki de yepyeni bir tasarıyı yepyeni bir tasarı hâline dönüştürme şansımız var. Bunu vurgulamak isterim.

Şimdi, konu bazında tartışsak. Öncelikle Türkiye ulusal insan hakları kurumunun aslında bağımsızlığına dair bir güvence vermiyor tasarı. Neden vermiyor? Bakanlar Kurulu hem başkan atıyor hem başkan yardımcısını atıyor hem kurul üyelerinin tamamının atamasını yapıyor. Dolayısıyla burada daha başından bir problem var. Bizler insan hakları örgütleri olarak bu atama prosedürünün Bakanlar Kurulundan öncelikle alınmasını, Türkiye Büyük Millet Meclisi nezdinde bu atamaların yapılmasını öneriyoruz çünkü sonuç itibarıyla bu tasarıyı ben okuduğum zaman, ilk okuduğumda aklıma şu geldi: Mevcut Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Türkiye ulusal insan hakları kurumuna dönüştürülmek isteniyor izlenimi edindim. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı ve ona bağlı il ve ilçe insan hakları kurullarının bugüne kadarki işlevlerini düşündüğümüz zaman bize göre amaca yeterince hizmet etmediği, tabii ki katkıları olmuştur, bunu tabii ki görüyoruz, fakat amaca istenildiği kadar hizmet etmediği açıktır. Dolayısıyla bir modeli bir başka modele dönüştürme biçiminde bir ulusal kurum kurmaya gerek yoktur. Yepyeni bir kurum kurmak gerekir. Bunun için de yürütme organıyla olan bağına daha baştan keselim ki Türkiye Büyük Millet Meclisi gibi yasama organından gücünü alacak ve yürütme organının daha çok işlevlerini, eylemlerini, oradan kaynaklanan ihlalleri

denetleyecek, üzerine gidecek bir kurum oluşturmak çok çok önemlidir. Bunun altını özellikle çizmek gerekiyor.

Arkadaşlarım tabii diğer konuları anlatacaklar ama ben birkaç hususa daha değinmek istiyorum. Şimdi oluşturulacak olan yeni kurulda sadece kimin atadığı değil, kimlerin atanacağına dair de net kriterler yok. Yani bir çoğulculuk ilkesi burada söz konusu değil. İnsan hakları alanıyla ilgilenecek dolayısıyla çoğulculuk ilkesinin gözetilmesi gerekir. Kadın erkek eşitliğinden başlayalım, çocuk hakları noktasından, kadın hakları noktasından, LGBT bireylerin hakları noktasından, ötekileştirilmiş grupların hakları noktasından, farklı inanç, din, mezhep gruplarının hakları noktasından bu hakları savunacak ve bu konuda aktif çalışmalar yapmış insan hakları savunucularının belki bu kurulda olmasına zemin hazırlayacak bir yasal düzenlemeye ihtiyaç var. Şimdi bu çoğulculuğu burada göremiyoruz. Dolayısıyla bu konuda uluslararası kriterlere bakmak gerekir. Paris Prensiplerine bu noktada iyi bakmak gerektiğini düşünüyorum. Bu noktada da sıkıntılar var. Bunların giderilmesi gerekir.

Bir diğer nokta, sanırım bir kamu kurumu niteliğinde düşünüldüğü için 657 sayılı Yasa'yla bağlantıları kurulmuş. Özellikle kurumun uzmanları bakımından. Bu bile problemlidir. Yani 657 sayılı Yasa'nın 48/A5 yanılmıyorsa, ezberledik artık o maddeyi, oradaki kriterleri taşıyacak kişilerin kuruma uzman olması, uzman yardımcısı olması veya kurulun üyesi olarak atanabilmesiyle ilgili kriterler getirilmesi problemlidir. Neden problemlidir? 2008'de yapılan değişikliklerden sonra birçok insan geçmişte belli suç tipleri bakımından hüküm giymiş olsa ve hükmü çekmiş olsa dahi bu kurulda görev alamaz. Biz insan hakları alanıyla ilgileniyoruz. Türkiye'de insan hakları alanında aktivist faaliyetler içerisinde bulunup ifade özgürlüğü bağlamında hakkında dava açılmayan yok ki, soruşturma geçirmeyen yok ki veya tipik bir kamu kurumu niteliğinde olası bir güvenlik soruşturmasından geçebilecek hiç kimse yok. Dolayısıyla biz bir devlet dairesi kurmuyoruz. Biz yepyeni bir insan hakları kurumu oluşturmak istiyorsak insan hakları hareketinin bu konudaki hassasiyetlerini gözetmek durumundayız. Dolayısıyla daha farklı, daha özerk bir yapı düşünmemiz gerektiğini ben ifade etmek istiyorum. Bunlar kritik önemi haiz konular.

Mali konular ve diğer konuları arkadaşlarım daha detaylı anlatacaklar fakat şunu ifade edeyim ben çok uzatmadan: Metin Bey'in söylediği noktanın altını biraz şuradan çizmek istiyorum. Ulusal önleme mekanizmasını Türkiye yanılmıyorsa ekim ayına kadar oluşturmak zorunda ve bu zaman darlığının bir baskısı olduğu anlaşılıyor fakat bu hâliyle kurulursa hakikaten çok büyük problemler yaşarız. Ulusal önleme mekanizması bizim çok önemseydiğimiz bir konudur çünkü işkenceyle etkili bir şekilde mücadele etmek, kötü muamele uygulamalarını tamamen yok etmek, denetlemek ve Türkiye gibi devasa, büyük bir ülkede ve Metin Bey biraz önce rakamları söyledi, böylesi bir ortamda bu kurulun bir alt birimine belki de tahsis edilecek 60 tane uzman ve uzman

yardımcısının hepsinin bile o birimde görevlendirilmesi hâlinde baş edebileceği bir husus değildir. Bunun bambaşka bir şekilde kurgulanması gerekir. Bize göre ayrı yapılması gerekir ama ola ki bu ayrı olmuyorsa, bu kurum içerisinde tamamen özerk bir yapıya sahip bir biçimde kurgulanması gerekir.

Biz sadece Birleşmiş Milletlere taahhütte bulunduk diye hani bu kurumu kuralım, bir alt birim olarak da ulusal önleme mekanizmasını tarifleyelim dersek, emin olun ki bunun altından kalkamayız ve bu konuda daha farklı sorunlar yaşayabiliriz.

İnsan Hakları Derneği 2011 yılı Türkiye İnsan Hakları İhlal Raporlarını açıkladı. Maalesef bazı ihlal verilerinde yükseliş var. Dolayısıyla daha sıkı denetim altına almamız gereken durumlar var. Adalet Bakanlığının resmi verilerine göre bile Türkiye’de işkence ve kötü muameleye uğrayan sayısında artış var ve bu konu nedeniyle savcıların açtığı dava sayısında da inanılmaz artışlar var. Bunları görmek durumundayız. Dolayısıyla ne kadar ciddi bir konuyla ilgilendiğimizi burada bu vesileyle ifade etmek istiyorum. Ulusal önleme mekanizması bizim açımızdan çok önemli. Bunun mutlaka ayrı bir şekilde düşünülmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Söylenebilecek çok husus var ama yazılı metnimizde bunlar mevcut. Fakat bitirirken sizden özellikle rica ediyorum, yani alt komisyonun kısa bir süre içerisinde bile olsa konunun muhataplarıyla bir geniş zamanlı çalıştay düzenleyerek tasarımı madde bazında ele alıp belki de yepyeni bir tasarı hâline getirebileceğimiz bir ortam sağlarsa çok memnun oluruz. Buna gönülden katkı vermeye hazırız. Biz insan hakları örgütleri yapıcı eleştiride bulunmak istiyoruz. Kesinlikle Türkiye’nin Paris Prensiplerine uygun bir ulusal insan hakları kurumu kurulmasını destekliyoruz. Bu konuda elimizden gelen bütün katkıyı vermeye de hazırız. Yeter ki bu konuda evrensel standartları yakalayabilelim ve ihlallerin giderilmesi noktasında iyi bir kurul oluşturalım diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Öztürk Bey, biz çok teşekkür ediyoruz.

Soru sormak isteyen? MAZLUMDER olarak buyurun Ömer Atalar.

MAZLUMDER MERKEZ YÖNETİM KURULU ÜYESİ ÖMER ATALAR – MAZLUMDER içerisinde 2006’dan beri bu konuyla ilgili çalışmalarda yer alıyor. Biz örgütler olarak aynı zamanda tabanımızda ulusal insan hakları kurumu konusunda bilinç geliştirilmesi amacıyla bölgesel toplantılar da yaptık. Konuyu Anadolu’ya taşımak konusunda da -tabii Trakya da var- üzerimize düşeni yapmaya çalışıyoruz fakat benden önceki arkadaşlarımızın da belirttiği gibi maalesef kamuya döndüğümüz zaman çok sesimize aksi seda alamıyoruz. Ben kamuda da çalıştım. 2001 sonrası İnsan Hakları Başkanlığının kuruluş döneminde İnsan Hakları Başkanlığındaydım. Bu konuda bizim Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve Türkiye’nin ortak yürüttüğü ilk projeydi. Avrupa’da da ilk projeydi. Danışman kurum olarak Danimarka Ulusal İnsan Hakları Kurumu bizimle beraber projede çalışıyordu, İnsan Hakları Bilincinin Geliştirilmesi Projesi’nde. Oradan modelleyerek aldığımız bir

konu aşıında. Onun öncesinde 97’lerde Loanna Kuçuradi Hocanın da bu konuya ilişkin kitaplarında, İnsan Hakları Koordinasyon Üst Kurulu kitaplarında o kurulun ulusal kurum olarak akredite edilmesi gerektiğine ilişkin ifadeleri var fakat tozlanmıştı. Tekrar 2001’deki projenin sivil toplumla yaptığımız ilk toplantıda gündeme getirdik. Danimarkalılar böyle güzel bir şey kurmuşlar. Moğolistan’daki kurumun kuruluşunu mesela Danimarkalılar uhdelere almışlardı, onlar üstlenmişlerdi. Yani Türkiye’nin gelişen profiline de baktığımız zaman bu yapıyı uluslararası standartlarda kurmadığınız zaman British Council toplantısının başlığı bu şekildeydi: “Functioning or just existing national human rights institutes”, ulusal insan hakları kurumları gerçekten fonksiyon ifa eden kurumlar mı yoksa “just existing” mi? Toplantıya ben de katıldım, bir sürü de “just existing” vardı. Biz eğer sadece bir tabela kurumu kurarsak, bir başka devlet kurumu kurar gibi 657’ye atıflarla, Başbakanlık Genel Müdürüne atıflarla bir kurum oluşturursak inanın diğer ülkeler de, bu yeni demokratikleşen ülkeler de dünyayı takip ediyorlar. Örneği sizden almayacaklardır, Belçika’dan alacaklardır, Hollanda’dan alacaklardır, Kuzey İrlanda’dan alacaklardır. Bu konu da önemli bence.

Eğer biz uluslararası alanda da, katıldığı toplantılarda da sözü geçerli bir kurum oluşturmak istiyorsak ulusal düzeyde de... Mesela biz o dönem incelediğimiz nadir konulardan birisi İnsan Hakları Başkanlığı Türkiye’de kıyamet kopar, fırtınalar kopar -o dönem biz içeride de bu tartışmaları yaptık- uluslararası basında fırtınalar kopar, olay yerine gidip inceleyemez. Neden? Çünkü bürokrasinin bir parçasıdır. İnsan Hakları Başkanlığı Başbakanlıktaki 17 birimden birisidir. Eğer bu yapıyı insan hakları kurumuna dönüştürürseniz yine dünyada basında fırtınalar koparan olaylara gidemeyen bir yapı oluşturabilirsiniz. Bu riske dikkat etmek gerekiyor.

Varto’da incelediğimiz bir olay Fransa Dışişleri Bakanlığının bizim Dışişleri Bakanlığımız üzerinden Başbakanlığa, oradan da İnsan Hakları Başkanlığına gönderdiği bir olaydı ve konu üç dört yıllık bir olaydı. Eğer adam gibi bir kurum kurarsanız Varto’daki olayın tarafsız soruşturmasını kendi kurumunuz gidip yapabilir. Üç dört yıl geçmeden, yara kabuk bağlamadan, insanlar devlete soğumadan önce bunu yapabilir. Yani bunu ne kadar kontrol altında tutarsak, ne kadar bizim emir komutamız, telefonlarımız muvacehesinde hareket edecek bir kurum kurarsak o kadar kârlıyız diye bakmamak lazım. Dolayısıyla tasarıda makyaj olmayan, ciddi, kökten değişikliklere ihtiyaç var.

Birincisi, ilişkili olduğu kurumun Başbakanlık olmaması gerektiğini düşünüyoruz. Tıpkı ombudsmanda olduğu gibi, kamu denetçiliğinde olduğu gibi kurumun Meclisle ilişkilendirilmesi gerektiğini öneriyoruz ve Mecliste de seçim prosedürünün -çünkü içindeki insanlar kadar bağımsızdır kurum- Genel Kurulda milletvekillerinin doğru düzgün tanımadığı insanların oylandığı bir prosedür değil, Meclis İnsan Hakları Komisyonunda şartları taşıyan adayların bire bir dinlenerek, ne yapacağına ilişkin programı kendisinden alınarak ve bir eleme yapılarak daha sonra Genel Kurulda nitelikli çoğunlukla seçim yapılmasını istiyoruz. Ancak o zaman gerçekten saygın hem içeride vatandaş

nezdinde hem de dışarıda uluslararası camiada hem örnek olunacak kurumlarda hem de katılınılacak toplantılarda saygın bir kurum kurabiliriz.

Kesinlikle İnsan Hakları Başkanlığının ulusal kuruma dönüştürülmesi fikrinden vazgeçilmesi gerekiyor. Eki cetvel 1 İnsan Hakları Başkanlığı Başkanı kadrosu lağvedilmiştir. Neden? Çünkü o artık ulusal kurum başkanı. Bu yapı doğru bir yapı değil.

Bütçe ikinci konumuz. Bağımsızlık konusunda somut olarak öneri getirdiğimiz ikinci konu. Bütçede bir defa özel bütçeli diğer idareler başlığı altında olmasını uygun görmüyoruz bu kurumun. Oradaki diğer kurumlardan farklı bir niteliği var. Eğer Meclisle ilişkilendireceksek, 5018'deki 4 adet ek listede bir 5'incisi oluşturularak kamu denetçiliği, ayrımcılık, insan hakları ulusal kurumu ve eğer ilerde kurulursa polis denetim gibi veya OPCAT gibi belki Sayıştay da düşünülebilir orada, yani Meclis adına idareyi denetleyen yapıların diğer yapıların içinden ayrılıp 5018'in ekinde ayrı bir yere sahip olmasını öneriyoruz.

Bütçesi konusunda da Maliye Bakanlığının takdirine bırakılmaması gerektiği aşikâr. Bir kurum bu sene ulusal azınlıklarla ilgili danışma kurulu, Şenal Hanım burada, çok yakından biliyor, İnsan Hakları Danışma Kurulunun başına bir rapor yazdı ve sonu oldu yani. Eğer bütçesini keserseniz yine sonu olur. Danimarka Ulusal Kurumu çok iyi giderken, dünyada liderlik ederken kendi alanında aşırı sağın desteklediği bir hükûmette aşırı sağın hükûmete destek şartlarından birisi olarak bu kurumun kapatılması şartını koymasıyla birdenbire bütün hayatı karardı. O kadar karardı ki kapatılmanın eşğine geldi ve Birleşmiş Milletler "Eğer bu kurumu kapatırsanız Birleşmiş Milletlerin insan haklarıyla ilgili -CEDAW'dır, diğerleridir- bütün komitelerindeki Danimarka üyeliklerini askıya alırım." dedi, ondan sonra kalabildi ama bir sürü tırpan da yedi. Bu süreçte de İsveç bu kuruma sığınma hakkı tanıdı.

Buradan ne sonuç çıkartıyoruz? Bir Bankacılık Denetleme Düzenleme Kurumu değil burası. Uluslararası bir mahiyeti olan bir konu. Bankacılık Denetleme Düzenleme Kurulunu kapatsanız açsanız IMF'den bir iki eleştiri alırsınız ama Birleşmiş Milletlerdeki sandalyeleriniz askıya alınmaz. Dolayısıyla buralara yani genelde yasanın gidişatı üst kurullara atıf, üst kurullara paralellik sağlamak. Biz DPT'de bir başka departman kurmuyoruz, bir başka üst kurul kurmuyoruz. Bu zihniyetten bu tasarıyı çıkarmamız gerekiyor. O yüzden de bu toplantının mahiyeti buna müsait olmadığı için daha detaylı çalışabilmek, bizim önerilerimize sizin eleştirilerinizi dinleyebilmek, ortak bir noktada buluşabilmek için çalışmayı tavsiye ediyoruz.

Son husus, para konusu. Parasız hiçbir iş olmuyor. İnsan Hakları Başkanlığının şu anki bütçesini bilmiyorum ama ben oradayken eski parayla 15 milyar gibi bir bütçesi vardı. Tamamen Avrupa Birliği projeleri üzerinden yapıldı ciddi bütün işler. Maliye Bakanlığından bu konuda bütçe alma savaşı -zaten bürokrasinin yakinen bildiği bir şey- çok zor bir iş. Diğer üst kurullar da bakın

kendi cezalarını tahsil ediyor, birtakım paylar tahsis edilmiş. Bu kurumun öyle bir avantajı yok. Bu kuruma mutlaka katma değer ve diğer insan haklarıyla ilgili sorunlu olan vergilerin değil, gelir vergisinin belirli bir bindelik oranının yasal güvenceyle tahsis edilmesi gerekiyor. Her yıl hazırladığı raporu yazarken gelecek yılki bütçeme bunun etkisi ne olur diye düşünmemesi gerekiyor. Ve yine bu paralelde eğer OPCAT gibi kapsamlı bir görev verilecekse –biz verilmemesinden yanayız fakat nihai karar Meclisimizindir- kadrosunun da bu paralelde, bütçesiyle benzer şekilde paralel olarak düzenlenmesi gerekiyor. 60 kişiyle bu işin olma şansı çok yok.

Teşekkür ediyoruz davetiniz için. Dinlediğiniz için de herkese teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN – Ömer Bey, ben çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Kerem Dikmen...

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ TÜRKİYE YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEREM DİKMEN – Şimdi, biz her şeyden önce usule ilişkin birtakım sorunlar gördüğümüzü, meselenin esasına ilişkin de birtakım sorunlar gördüğümüzü yayınladığımız ortak metindeki toplantının başında diğer kaynaklarla birlikte sizlere iletili.

Usule ilişkin birtakım sıkıntılar olduğunu düşünüyoruz. Her şeyden önce böyle bir kurumun bu alanda çalışan, bu alanla ilişkili diğer bütün sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilişkili meslek örgütlerinin, baroların katılımına açık ve birçok defa ifade edildiği gibi çalıştay şeklinde bir çalışmayla ya da adı önemli değil, mühim olan katılımcı bir çalışmayla tekrar diğer yapıların da fikirlerini ifade edebileceği bir ortamın sağlanmasını önemsiyoruz.

Genel olarak bu tür kurumların çalışmasına ilişkin oluşturulmuş uluslararası birtakım normlar var, ifade edildi. İşte İşkenceye Karşı Sözleşme Ek Protokolü, onun dışında Paris Prensipleri. Bu yasa çalışmasında bu tip uluslararası sözleşmelerin, ki bizler açısından temel teşkil eden bu tip sözleşmelerin kesinlikle dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Kuruma çalışma biçimiyle ilgili, kurum üyelerinin nasıl belirleneceğinden, başkanının nasıl belirleneceği, başkanın kurumla ilişkisi gibi birtakım konular gene metinde ifade ettiğimiz gibi sıkıntı içeren konular olduğunu düşünüyoruz. Kurum üyelerinin çoğulcu bir yapıyı temsil etmesi her anlamda yani kurul üyelerinin belli bir dinsel, belli bir etnik, belli bir kültürel dağılımla sınırlı tutulmaması bizim açımızdan önemsemiğimiz diğer noktalardan biri.

Temsiliyet her zaman için söylediğimiz, bütün kurumların temsil edilmesi, ayrıca mücadele edilecek spesifik alanların da belli olması çünkü bazı muğlaklıklar içerdiğini de düşünüyoruz genel olarak. Bunların net olarak ortaya konulması.

Yine önleme mekanizması bizim önemsemiğimiz diğer bir konu. Bu kurumun temel işlevlerinden biri olması ve bunun da nasıl sağlanacağını da açık edilmesi gerekir diye düşünüyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum, çok sağ olun Kerem Bey.

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı Sevgi Epçeli...

TOPLUM VE HUKUK ARAŞTIRMALARI VAKFI TEMSİLCİSİ SEVGİ EPÇELİ –

Herkese merhabalar.

Şimdi, daha önce görüşlerini ifade eden örgütlerin temsilcilerine büyük ölçüde katılıyoruz. Hakikaten burada bulunmaktan da memnuniyet duyuyoruz. Lakin daha önce de ifade edildiği gibi bu konunun sadece sınırlı ve kısıtlı görüşmelerle değil, hakikaten üzerinde tartışılarak sağlıklı, yeniden kaleme alınarak ele alınması gereken bir tasarıyla karşı karşıya olduğumuzu düşünüyoruz.

Vakfımız bu alanda geçen hafta çeşitli milletvekilleriyle konuya ilişkin görüşlerimizi içeren bir metni paylaştı. Yine her türlü çalışmaya da katkı sunmak için memnuniyetle hazırız, varız. Yalnız şunun mutlaka belirtilmesi gerekiyor: Tasarıdaki yapı gerek oluşturulacak olan mekanizmanın bütçesinin kısıtlı olması gerek kadronun kısıtlı olması gerekse üyelerin atanma biçimi, üyelerin belirlenme biçimi, bağımsızlığın ve çoğulculuğun esas alınmamış olması ve yine belirli güvencelerden tamamen yoksun bir çalışma prosedürünün öngörülmüş olması hakikaten kurumun toplumda meşruiyetini de sarsacak nitelikte bir düzenleme olduğunu düşünüyoruz.

Bu anlamda bütçenin objektif bir esasa bağlanması gerektiği çok önemli. Nitekim eğer bütçeyi objektif bir esasa bağlamazsak o zaman yapılacak olan eleştirilerle Hükûmetin keyfî kısıtlamalarına, bütçe kısıtlamalarına gidilmesi söz konusu olacaktır.

Yine, kurul üyelerinin ziyaret usulleri bakımından önceden haber vermeksizin, herhangi bir kuruldan izin almaksızın yapacağı ziyaretlerin çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Özellikle işkence ve kötü muamelenin gerçekleşmeden önlenmesi bakımından habersiz ziyaretlerin çok önemli olduğu düşüncesindeyiz.

Yine, ziyaret yöntemiyle ilgili olarak tasarıda herhangi bir yasal güvencenin yer almaması, ziyaret edilecek yerlerin kapsamının belirtilmemiş olması, hangi sıklıkla ziyaretlerin yapılacağı belirtilmemiş olması, bunların çok genel ifadelerle düzenlenmiş olmasını sakıncalı buluyoruz. Yasal düzenlemenin tercih edilmesi ve bu konudaki ayrıntılı düzenlemelerin yer alması gerektiği düşüncesindeyiz. Zira aksi durumda yönetmeliklerle ya da başkaca idari düzenleyici işlemlere bırakılırsa bu düzenlenme biçimi keyfî birtakım sınırlandırmalarla karşı karşıya kalınacağı düşüncesindeyiz.

Yine, mutlaka kurulda görev yapan kişilerin yaptıkları görev nedeniyle herhangi bir soruşturmaya maruz kalmama, gözüaltına alınmama gibi birtakım güvencelere sahip olmaları gerektiği düşüncesindeyiz.

Yine, kurulla görüşme yapan kişilerin korunması gerektiği yani mağdurların korunması gerektiği düşüncesindeyiz. Eğer mağdurların bu konuda yaptıkları açıklamalar, kurulla yaptıkları

görüşmelerle ilgili olarak başkaca herhangi bir nedenle soruşturmayla uğramamasının mutlaka güvence altına alınması gerektiği düşüncesindeyiz.

Çok fazla eksiklik var. Dolayısıyla tasarının bu hâliyle üzerinde konuşularak değil ama en baştan, tüm sivil toplum örgütlerinin ama özellikle tabii ki tüm sivil toplum örgütleri derken de bu alanda çalışan, bu alanda emek vermiş yani sadece vakıf senedinde ya da dernek tüzüğünde insan hakları alanında çalışan ibaresinin geçtiği bir sivil toplum örgütünden değil ama bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin esas alındığı yeni bir tartışma sürecinin başlatılması ve o tartışma sürecinin sonucunda varılacak ortak akılla yeni bir çözüme gidilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

BAŞKAN – Sevgi Hanım, ben teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Şimdi barolara geçiyoruz.

Barolar konusunda ben bir pozitif ayrımcılık yapayım. Hem hanım olması hem de mensubu olduğum baroya ait olması sebebiyle Sema Hanım'dan başlayalım.

Sayın Baro Başkanımız, buyurun Sema Hanım.

İZMİR BAROSU BAŞKANI SEMA PEKTAŞ - Teşekkür ederim.

Şöyle, bize bu davet perşembe günü gelmiş ve benim cuma günü haberim oldu. Gerçekten bizim baromuzun nitelikli bir insan hakları merkezi olmasaydı ben bugün buraya hazırlık gelemezdim.

Baroların, çoğu baronun gündeminde bu kanun tasarısı yok. Belki çoğu farkında bile değil. Bizim insan hakları merkezimiz ulusal insan haklarıyla ilgili işlevsel ve etkin bir mücadele veren derneklerde de, sivil toplum örgütlerinde de çalıştıkları için, hem ulusal hem uluslararası insan hakkı kurumlarıyla ilişkili olduğu için ve İzmir Barosunun geçmişteki İşkenceyi Önleme Grubu deneyimini yaşadıkları için bu konuda çalışma ve bir birikime sahip oldukları için onlarla kısa süre içinde bir hazırlık yaptık ve genelde biz İnsan Hakları Ortak Platformunu oluşturan kurumların çalışmalarını da baz alarak yaptığımız bir araştırmaydı. Biz kanun tasarısını okuduk, tasarının gerekçesine baktık. 1993 yılındaki Paris Prensipleri dolayısıyla hazırlanmış bir tasarı olduğundan söz edilerek kanunlaştırılmış. Ama Paris Prensiplerinin ruhu bu tasarıda yok, gerekçede yok. En başında hazırlanma süreci itibarıyla yok. Hazırlanma süreci de aynı bağımsızlık ve çoğulculuğun olması gereken kurulların benzeri bir çalışmanın da hazırlık aşamasında yapılmasını gerektiriyor ama bu konuda ne yerel toplantılar ne ulusal toplantılar ne farklı kesimlerin her türlü siyasi, dinî, inanç, mezhepsel, cinsiyet, bütün bunların katılımını sağlayan her türlü dezavantajlı grupların, muhalif grupların olduğu bir çalışmadan sonra oluşturulması gerekir. Biz taahhütlerimiz gereği göstermelik bir kanun hazırlayıp göstermelik bir kurul mu oluşturuyoruz, gerçekten işlevsel bir kurul mu oluşturuyoruz. Burada bu saptamayı yaptıktan sonra kanunun hazırlanması ve tartışması olmalıdır diye düşünüyoruz. Bu incelendiği zaman bir kamu kurumu niteliğinin ağır bastığı görülüyor. Oysa Paris Prensiplerinde bir kamu kurumu niteliği değil özerk, bağımsız, sivil muhalif grupların varlığı ve onların teminat altına alındığı, güvence altına

alındığı bir kurul olarak oluşması gerekiyor, çoğulcu bir yapıda oluşması gerekiyor. Burada ayrıca belirsizlikler var tasarıda. Burada çalışacak personelin, uzmanların niteliği, kurul üyelerinin niteliği konusunda -demin arkadaşlar bahsetti- insan haklarıyla ilgili mi yoksa insan hakları alanında mücadele eden uzmanlaşmış, kurumsallaşmış kurumlardan mı seçilecek üyeler. Dolayısıyla bir devlet teşkilatına çabuk dönüşmesi mümkün olan idari ve mali özerkliği olmayan bir kurum hedefleniyorsa, bir kurul hedefleniyorsa hiç bu işe göstermelik olarak girmenin anlamı yok. Fakat bu kurulun kurulması bir ihtiyaç. İllerde ve ilçelerdeki kurullar gibi de işlememelidir. Dolayısıyla bu nedenle bu çalışmanın öncelikle yapılması ve düzeltilmesi gerekir bu. Burada epey bir çalıştık ama bunun öncesinde bizim yaptığımız çalışmayı yazıya dökme imkânımız olmadı, kendi aramızdaki tartışmaydı.

- Sayın Başkanım, daha sonra gönderebilirsiniz sunumu.

- Onları gönderelim ama burada üzerinde durduğumuz şey öncelikle bir tartışma ortamının açılması. Yasanın hazırlama sürecinin de bağımsızlık ve çoğulculuk ilkelerine uygun bir tartışma ortamından sonra tasarının hazırlanması gerektiği. Bu tasarının bu kurumu bir kamu kurumu olarak, bir devlet teşkilatı olarak öngörmüş olması bağımsızlığının ve mali özerkliğinin bulunmadığı konusunda vurguluyoruz ve yeniden çalışılması gerektiği üzerinde duruyoruz. Ben şimdilik bu kadar... Ha bir de şunu söyleyelim: İdarenin temsilcilerinin hiçbir şekilde oy kullanma hakkı olmamalıdır bu kurullarda. Bu kurullar idareye rağmen idarenin ihlallerini denetleyen kurul olduğuna göre dokunulmazlıkları, ayrıcalıkları olmalı. Kamu kurumundan elbette üyeler bulunmalı ama bu kamu kurumundan gelen üyelerin hiçbir şekilde oy hakkı olmamalı, Paris Prensipleri de aynı şekilde söylüyor: “Sadece gözlemleyen uzman olarak varlardır onlar.” diyor. Bu önemli bir husus diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

- Evet, ben teşekkür ediyorum. İzmir Barosu İnsan Hakları Merkezi benim de avukatlığa yeni başladığım dönemde Salihağa İşhanı'nın son katında iken bolca çalıştığım bir yer.

- Sonra kapatıldı.

-Sonra kapatıldı daha sonra tekrar açıldı. İnşallah insan hakları anlamında ciddi çalışmalar yapar diyorum.

-Anlaşmanın ne kadar zor olduğunu aslında o İşkenceyi Önleme Merkezi de gösteriyor.

-Önleme merkezi iyi bir deneyimdir ve ne kadar hedef hâline geldiğini göstermesi bakımından da önemlidir çalışmaların, bir kurumun nasıl hedef hâline getirilebildiğini gösterir. O deneyim, İşkenceyi Önleme Merkezi deneyimi ciddi bir deneyimdir. Burada da bize yol gösterici olması bakımından.

-Teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

-Evet Diyarbakır Barosu, Sayın Mehmet Emin Aktar.

Buyurun Mehmet Emin Bey.

DİYARBAKIR BAROSU BAŞKANI MEHMET EMİN AKTAR – Teşekkür ediyorum, davet için de teşekkür ediyorum.

Tekrara girmeyeceğim. Beş insan hakları kurumumuzun, Türkiye'nin en saygın, en seçkin, bir kısmına ben de üye oldum, kurumların sunduğu bu metne tamamen katılıyorum, harfi harfine katılıyorum ama başka şeyler söyleyeceğim. Bu tasarı bence derhâl geri çekilmeli, hiç tartışılmaksızın geri çekilmeli. Bu tasarı üzerinde çalışma yaparak, yeni, bağımsız, idari, mali özerkliğe sahip insan hakları ihlali denetimi yapabilecek bir kurumu çıkaramayız buradan, bir mekanizma oluşturamayız, birincisi. İkincisi, eğer bu kurum aynı zamanda Öztürk Bey'in söylediği şekilde yani OPCAT'a uygun olarak bir işkenceyi önleme ulusal mekanizmasında oluşturmayı amaçlıyorsa bununla ki sanırım Kasım ayında yapılan toplantıda da Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığından gelen temsilcinin önerisi buydu. Ayrı bir kurum oluşturulmayacak, Türkiye İnsan Hakları Kurumu içinde bu sorun çözümlenecek. Hükûmetin böyle bir bakışı var, görünen o. Kasım ayında da benim de burada Ankara'da katıldığım toplantıda bu yapılmıştır. Bunu tartışmamız gerekiyor. Bu tasarı geçerse bu tasarıya uygun olarak sevgili Metin Bakkalcı'yı başkan yapsak bu kuruma, bizleri de kurul üyesi yapsanız, bu kurul yine sağlıklı bir denetim yapamaz çok açık. Burada şunu görmek gerekiyor, bir kez devlet yapısı "Benim verdiğim kadar var haklarınız, ihlal edildiğinde de, siz ağladığınızda da sizin gözyaşlarınızı ben silerim." anlayışı var. Bunu, son, çok yakın zamanda gördük. İşte, Roboski'de gördük, Uludere'de gördük. Sizler oraya incelemeye gittiniz. Hiçbirinizin benden farklı şey gördüğünüze inanmıyorum. Aynı şeyleri gördük, siz tümünüz aynı kanaatesiniz. Sizin bu konudaki çabanızın da içtenliğine inanıyorum yani bu komisyonu oluşturan milletvekillerinin içtenliğine inanıyorum ama şunu görmek gerekir: Bu önümüze gelen bir teklif değil, bu bir tasarı, bir Hükûmet tasarısı ve yasama faaliyetinin de bu ülkede nasıl gerçekleştiğini hepimiz biliyoruz. Yani Hükûmetin, Başbakanın ve Bakanlar Kurulunun istemediği bir şey komisyondan geçmez zaten, bu bir Hükûmet görüşü ve komisyon buna aykırı bir çalışmayı getirmeyecek. Bu açık biçimde de, tabii, kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı da olsa, yasama faaliyetinin daha özgürce yapılmasının ihlali de olsa, bir hukukçu olarak içimi de acıtsa ama Türkiye'nin gerçekliği bu ne yazık ki. O açıdan bakıldığında herhâlde sanırım biz bağıracağız daha çok, bulunduğumuz yerlerde bağıracağız, bunun tartışmasını yükselteceğiz. "Eyvah." diyecek "Olmadı." Diyeceğiz, belki bunun bu şekilde geçtiğini de yine illerdeki insan hakları kurulları aynı şekilde isim belki değişmeyecek fakat yeni bir yönetmelikte bir rötüşle yeni bir değişikliğe giderek yeniden oraya atamaya yapılacak. Bakın, önümde yönetmelik var. İl insan hakları kuruluna ne şekilde seçiliyor? Sadece il insan hakları kuruluna baro ve tabip odaları temsilci verebiliyor, kendileri seçiyor bunu. Bir de Mediste grubu bulunan partilerin temsilcileri bulunuyor. İl başkanı ve atayacağı temsilcileri bulunuyor, belediye başkanı, il genel meclisi

temsilcileri, bunun dışındakinin tümünü vali belirliyor. İlçe insan hakları kurulları daha vahim. Ona biz atayamıyoruz yani baro ve tabip odası orada tamamen dışlanıyor. O ilçede görev yapan avukatlar ve hekimler arasından kendi atıyor. Sonra kurul toplanıyor kaymakam başkanlığında ya da bir vali yardımcısının başkanlığında o ne karar veriyorsa kurul aynı yönde kararı oluşturuyor. Gerçekten buna ihtiyaç yok yani bu, bu ülkede insan hakları mücadelesi veren kurumların, aktörlerin, kesimlerin bunca yıllık deneyimine hakaret. Bu, aslında bu kurumlara güven duyarak gerçekten bir insan hakları ihlali denetimi yapılacağına inanç duyan insanlara saygısızlık, bunca emeğe saygısızlık. Bakın, buraya geldik bir şey olur düşüncesiyle geldik. İnanın bu söyleyeceklerimizin bu tasarı geri çekilmez ya da bu tasarı üzerinde söylediğimiz şekilde değişiklikler yapılmaz ve yasalaşırsa ben kendi adıma söylüyorum: Emeğimi helal etmiyorum. Bunu çok açık görmek gerekiyor ama cidden bu çünkü 2011 yılında bunun üzerinde bir tartışma yürüdü ve ocak ayında sanıyorum, 2001 Ocağında biz katılmamıştık ama katılan kurumlarımızdan biliyoruz, İHOP'un çalışmaları da var, o da vardı bugün bu daha genişletilmiş hâliyle bir daha elimize ulaştırdılar, teşekkür ediyorum emeklerine, çabalarına. Bu konuda bütün örgütlerimiz cidden çok iyi bir çalışma yapıyor. Ben de insan hakları merkezi olan ama İzmir'in gadrine uğrama riski taşımayan bir baronun başkanayım, çok şükür yani ben olmasam da başka bir başkanımız da olsa, anlayışı ne olursa olsun Diyarbakır Barosu'nun İnsan Hakları Merkezi kapanmayacak. Bunun güvencesi bizim üyelerimizdir. Burada bulunan beş kuruma teşekkür ediyorum. Benim baromun üyelerinin yaklaşık yüzde 80'i bu beş kurumun da aynı zamanda üyeleri. Bu açıdan bakıldığında bunun tümüne katılıyorum, diğer arkadaşlarım da muhtemelen söyleyecek ama benim önerim şu: Bu tasarı hemen geri çekilsin, bizimle tartışılsın ve öyle gerçekten hem Paris Prensiplerine uygun bir tasarıyla buraya gelsin ama OPCAT'ı kapsayacaksa benim de önerim o. O konuda işkenceyi önleme mekanizmasına ilişkin ayrı bir ulusal kurum oluşturulması gerekiyor. Bunun, ayrı, spesifik bir alan, o alanın ayrıca çalışılması gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

-Ben teşekkür ediyorum, çok sağ olun Emin Bey hem bilgileriniz hem de samimi konuşmanız için.

Ankara Barosu Şenal Sarıhan, buyurun.

ANKARA BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİ BAŞKANI ŞENAL SARIHAN –
Teşekkür ederim. Ben de bütün arkadaşlarımı da selamlıyorum.

Katılan arkadaşlara ve çağırıcılara teşekkür ediyorum. Ben de İzmir Barosu gibi önce bir yakınmayla başlayacağım. Biz de ne yazık ki çok geç haberdar olduk. Bu nedenle yazılı bir rapor hazırlama olanağımız olmadı, bugün öğle saatlerinde ancak görevlendirme haberimiz olabildi. Bu yanı sıra yazılı bir görüş metnini de daha sonra sunmak istediğimizi ifade etmek isterim. Yine yolun kıyasından gitmek gerekir diye düşünüyorum. Biraz önce konuşan bütün arkadaşlarımızın görüşlerine

katıldığımızı ifade etmek isteriz baromuz adına ifade ediyorum. Şimdi arkadaşlar vurgu yaptılar, hepimizin, burada bulunan herkesin de bildiği bir şey. İnsan hakları ihlalleri devlet kaynaklı olduğuna göre, devletin memurlarıyla insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmak ya da izlemek ya da bilinç yaratmak son derece güçtür. Ama elimizdeki tasarı arkadaşlarımızın da işaret ettiği gibi yıllanmış deneyimleri göz ardı eden, o deneyimlerden, o birikimlerden herhangi bir biçimde yararlanmadığı hissedilen bir tasarı olarak karşımıza gelmektedir. Bu sebeple bu tasarı üzerinden giderek herhangi bir şeyi düzeltmenin kolay olmayacağı inancındayım. Geçmişte 2003 yılında insan hakları kurultayları önermiştik, bu kurultaylardan doğacak görüşlerle, ortak görüşlerle bu tür kanunların hazırlanması konusuna yönelim önerilerimiz olmuştu. Bugün bu önerileri insan hakları çalıştaylarına gereksinim var diye öneriyoruz hemen hemen benzer, aynı öneriler gündeme geliyor. Siz biraz önce “Elimizde böyle bir tasarı var ve bunun üzerinden bir değişiklik yapmak da olası değil, o sebeple konuşalım da.” diye işaret ettiniz. Konuşalım, biraz bu konuşma boşa yapılmış bir konuşma niteliği taşıyacak ama yine de neler söylemek istediğimi var olan tasarı üzerinden de ifade etmek istiyorum.

Şimdi arkadaşlar Paris İlkeleri’ne atıf yaptılar. Paris İlkeleri böyle bir tasarının temelini oluşturur bütün insan hakları sözleşmeleri gibi, insan haklarını ilgilendiren bütün sözleşmeler gibi Paris Kuralları ya da Paris İlkeleri diyeceğimiz ilkeler bu tasarının özünü oluşturmalıdır ama hemen bakıyoruz, tasarının amaç maddesine bakıyoruz, diyor ki: “Bu kanunun amacı insan haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmak üzere düzenlenmiştir.” Şimdi insan haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla tasarıya bakıyorsunuz, tasarının daha sonraki bölümlerinde “hizmet birimleri” diye birimler açılmış. Bu birimlere baktığınızda biraz umut var olabilirsiniz fakat esas olarak böyle bir kurumun asıl amacı ve Paris İlkeleri’nin de bize öğretisi nedir? İnsan hakları bilincini yaratmak, o bilinci geliştirmek. Gelişmiş olan bilinç üzerinden ilerleme sağlamaya çalışmak ve o bilincin bütün alanlara yayılmasıyla ortaya çıkan ihlallerin ortadan kaldırılması çabasını vermek. Daha birinci maddeden bence tasarı neyi amaçladığını veya niçin yapıldığını, gerçekten bu ihlalleri ortadan kaldırmak için etkin bir kurum mu oluşturuyoruz yoksa bir köşede duracak, bizim vitrinde böyle bir malzememiz de var ki geçmiş deneyimler, arkadaşlarım da biraz önce işaret ettiler, daha önceki dönemlerde İnsan Hakları Danışma Kurulu Başkan Yardımcılığı görevim oldu, buradaki arkadaşlarımız da üyelerdi ve biz şunu gördük ki: Devlet yetkililerinin müdahil olduğu bir alanda bağımsız bir insan hakları çalışması yapmamızın olanağı yoktur. Böyle bir şey düşünülemez, bu gerçeklikle aykırı bir durumdur. O nedenle bu tasarının mutlaka bundan arındırılması gerekir. Bakanlar Kurulu tarafından yapılacak bir atama devlet memuriyeti atamasıdır. Bu itaat edecek ve devletin politikasına ki ihlalleri yapan da devleti olduğuna göre bu politikalara hizmet edecek olan bir kurul oluşturmaktır, hiç olmasın daha iyi, hiç olmazsa “Böyle bir eksikimiz var.” demek çok daha kolay olabilir düşüncesindeyim.

Biraz önce arkadaşlar ifade ettiler, burada kimler bu kurullarda görev almalı? Farklı öneriler oldu, kimler önerilmişse, bunlar Türkiye Büyük Millet Meclisinde kendisini tanıtsın, doğru öneriler bunlar ama en doğru önerinin şu olduğunu düşünüyorum: Bu kurul üyelerinin insan hakları örgütleri tarafından bu alanda gerçekten ciddi ve etkin çalışmalar yapan örgütlerin adayları arasından seçilmesi doğru olur. Çünkü burada biz, işte, hepimiz biliriz birbirimizi. Kimdir bu konuda çalışan örgütlerimiz, tarafsız, bağımsız çalışan, etkin çalışan ve bizi temsil edecek olan? “Biz” derken biz kamuoyunu ifade ediyoruz, halkı ifade ediyoruz. Halkı ifade edecek olanların kimler olduğu son derece iyi bilinebilir ve böyle bir önermenin bizim tarafımızdan yapılması yararlı olur.

Yine İzmir Başkanım ifade etti, bu çok önemlidir. Kamudan, evet, olabilir görevliler ama bunlar herhangi bir biçimde oy hakkı olmayan görevlilerdir. Onlara oy hakkı verdiğiniz zaman zaten çoğunluk hakkını vermiş olursunuz ve insanların tarafsızlığı konusunda da doğabilecek yan etkilere insan hakları meselesini kurban etmiş olursunuz diye düşünüyorum.

Şimdi, başka bir şey, tabii, devlet memuru gibi bakıldığı için örneğin “on yıllık tecrübe” diye bir şey var başkanın atanması konusunda. Niye on yıllık? Bir insan kendi bilgi birikimiyle çok önce insan hakları meselesine vâkıf olup o meselede başkanlık yapacak bir statüye yükselmez mi? Böyle bir sınır koymanın anlamını... Yaş sınırı konulmuş, bunlar da bence ölçüt olmayan şeyler. Tek ölçüt insan hakları kurullarının, derneklerinin ve bu alanda çalışan kurumların önerdiği insanlar olmalıdır, onların niteliği olmalıdır. Ben oradaki öğretim koşulunu dahi yerinde görmüyorum. İnsanlar hiçbir eğitim almamış olabilirler ama bütün bir hayatlarını insan hakları mücadelesine adanmış ve o konuda deney kazanmış olabilirler. Toplantı en az ayda bir defa gibi... Böyle komik bir şeyle. Türkiye’de bir günde sırf kadın meselesine bakalım, onlarca kadın öldürülürken bu kurul ne yapacak? Bir defa toplanacak, ayda en az bir defa toplanacak ve birtakım bilinç ya da koruma, ya da geliştirme konusunda görev yapacak.

Bazı notlarım var ama şu 2003’ten bir anımsatma yapmak isterim, biraz uzattığının farkındayım ama 2003 yılında komisyonumuz şu saptamaları yapmış, bugün buraya gelirken bunu alıp geldim, diyor ki: “Temel yaklaşımlar ne olmalıdır böyle bir kanun tasarısında, kanunda? İnsan haklarının geliştirilmesi, korunması, ihlallerin önlenmesi ve bilinç yaratılması.” Devam ediyor: “Görev alanları alabildiğince geniş tanımlanmalıdır.” diyor. “Görev ve yetkileri Anayasa ve yasalarla tanım ve güvenceye bağlanmalıdır. Üyelerin düşünce ve ifadelerinden ötürü dokunulmazlığı bulunmalı.” Bu konuda hiçbir düzenleme yok, dokunulmazlıkla ilgili hiçbir düzenleme yok. “Görev süreleri güvenceye alınmalı.” diyor. Burada sözüm ona alınmış dört yıllığa. Ama eğer şartları kaybetmişse... Hangi şartları? Memur olma şartlarını örneğin. Memur olmak mıdır insan haklarını savunmanın temel noktası? Bu konuyu birbirimize sormamız gerekir. “Hükûmetten bağımsızdır ve bağımsızlığını tehlikeye düşürecek mali denetime tabi tutulamaz.” Gayet net bir şekilde konulmuş.

“Çalışmaları için uygun altyapı, yeterli mali kaynak devlet bütçesinden sağlanır. Oluşumunda ilgili sivil toplum güçlerinin çoğulcu bir biçimde temsil edilmesi esas alınır. STK’lar, sendikalar, mesleki, bilimsel, sosyal kesimler örgütleri aracılığıyla katılır. Dinî ve felsefi düşünce akımları, üniversiteler, Parlamento ve idareden temsilciler yer alır. İdareden katılımcılar danışman niteliğindedir, kararlara kesinlikle katılamazlar.” Devamını okumayacağım çünkü çok sayıda madde konulmuş, daha sonra takdim edeceğiz bunları size. Bizim inancımız o dur ki yapılması gereken şey: Bu tasarı geri çekilmelidir, yeni bir kurultayla, yeni bir çalıştayla böyle bir tasarının en sağlıklı ve ülkemize yakışır, ülkemizde insan hakları ihlallerini önleyici nasıl bir yapılanmaya doğru gidilebilir bu sağlanmalıdır. Aksi olacaksa bozuk bir şeyi düzelterek düzgün bir şey yaratamazsınız, bozuğun düzeltilmişi olur ve sorunlu olur düşüncesindeyiz.

Şimdilik teşekkür ediyorum.

-Şenal Hanım, ben de çok teşekkür ediyorum.

Türkiye Barolar Birliği adına Sayın Gamze Karaduman, buyurun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ TEMSİLCİSİ GAMZE KARADUMAN – Ben aslında çok uzatmayacağım çünkü söylenmesi gereken her şey söylendi, sadece şöyle bir toplamak istiyorum. Paris İlkeleri diyoruz, Paris İlkeleri’nin ulusal insan hakları kurulları için belirlediği asgari ölçütler bulunmaktadır. Bunları özetlersek: Birincisi; ulusal kurulun yapısal oluşumunun çoğulculuğu, bağımsızlığı ve etkin çalışmayı sağlar nitelikte olması gerekmektedir. İkincisi; kurulun idari, mali altyapısının görev bağımsızlığını engellemeyecek güce sahip olması gerekmektedir. Üçüncüsü, kurulun görev ve yetkisinin en geniş ve etkin kapsamda ele alınması gerekmektedir. Ancak, arkadaşlarımızın da dile getirdiği şekilde görüyoruz ki bu üç unsur da, üç ölçüt de tasarıda karşılanmamaktadır. Dolayısıyla tasarının baştan, yeniden bir çalışma yapılarak gündeme getirilmesi gerekmektedir.

Teşekkürler.

ANKARA BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİ BAŞKANI ŞENAL SARIHAN -Özür dilerim, bir küçük önerme de bulunacağım.

-Buyurun, tabii ki.

ANKARA BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİ BAŞKANI ŞENAL SARIHAN -Böyle bir toplulukta Kadının İnsan Hakları Vakfı ya da kadın hakları alanında çalışan kuruluşlarımızın olmadığı izlenimindeyim. Çağırılmaları yararlı olur diye düşünüyorum.

-Çoğulculuğa uygun olarak, çoğulcu bir yapı...

-Değerlendirmeye alırız tabii ki, arkadaşları çağırırız.

-Sadece kadın hakları değil çocuk hakları, etnik, dinî gruplar...

-Tabii.

-Çoğulculuk yok...

-Sadece insan hakları... Çalışanların bir kuruluşu değil bu aslında. Bu çok önemli hep gözden kaçıyor yani Mazlumder İnsan Hakları Derneği, TİHV, Amnesty, Helsinki bir araya geldiği zaman bitmiyor. Bu sadece işin çekirdek kısmı fakat dinî gruplar mesela, dinî grupların ciddi sorunları var, sadece Aleviler değil Sünni grupların da ciddi sorunları var. Bu grupların da dinlenmesi gerekiyor ve illa örgüt olması da gerekmiyor aslında. Cemaatlere, tarikatlara kadar resmî bir hüviyetleri yok şu anda. Ciddi örgütlenme sıkıntısı var dinî gruplarla. Yine dinî azınlıklar bu kurumda mutlaka temsil edilmeli. Şenal Hanım'ın belirttiği üye aday önerme prosedürü eğer yasaya eklenirse bu grupların önereceği ortak adaylar üzerinden temsil edilmeleri sağlanabilir. Biz toplantılarda dahi tam temsil edemiyoruz bu grupları.

-Evet, şimdi tabii biz daha çok bu konuyla alakalı tasarı geldikten sonra alt komisyonda yaptığımız toplantıda bu konu üzerinde çalışma yapmış olan STK'ları değerlendirdik ve biraz önce de hem Şenal Hanım'ın söylediği hem Sema Hanım'ın söylediği tasarı ve teklif bize geç ulaştığı şeklindeki ifadeleri de açıkçası geçen hafta yapmış olduğumuz toplantıda bir hafta sonrası için bu konuda gün vermiştik, orada da yine konuştuğumuzda bazı arkadaşlarımız çalışma için çok müsait bir zaman olmayacağını söylediler ama ben 5 tane STK'mızın, Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı da bize bu konuyla ilgili gelmişti, barolarımızın da çalışmaları olduğunu biliyorum. Biraz önce sizlerin de ifade ettiği gibi zaten uzun zamandır bir çalışmanız var. Daha çok bu konuya has, bu konuya ilişkin, bu konuyla alakalı STK'ları çağırdık ama bu teklifi de mutlaka değerlendirip o noktada da bir kararımız söz konusu olabilir.

-Sayın Başkan, bir cümlelik bir şey söylemek istiyorum.

-Buyurun.

-Şimdi, Sayın Başkan, diğer benim arkadaşlarım bilir insan hakları kuruluşlarından gelenler. Bu ayrımcılığın önlenmesine ilişkin çalışmalar yapıldı insan hakları kuruluşları arasında. Birçok kurum katıldı, değişik çevreler katıldı ve çalıştaylar yapıldı. Bu çalıştaylar sonucunda bir yasa metni çıkarıldı aslında, bu yasa metni de bakanlığa sunuldu. İçişleri Bakanlığı bunu taslak olarak bizlere sundu, 2010 yılında sanıyorum bize de göndermişti. Bunu ilişkin görüşleri sunmuştu. Biz o çalıştaylar sonucunda ulaştığımız sonuçların önemli bir kısmını yasada gördük bu taslakta. Gerçi yasalaşmadı, kurul da henüz oluşmadı ama bunun yararını...

-Fazla yansıdığı için mi?

-Evet, belki de ondandı ama gerçekten yani o emek oraya yansımıştı, bize sunulan taslakta önemli ölçüde yer almıştı. Böyle bir şeyde bu öneri dikkate alınırsa –herkes aynı şeyi söylüyor- bu Hükûmete sunulursa belki bu tasarı geri çekilir, bu çalıştaylar sonucu bu söylediğimiz hem Paris

İlkeleri' ne uygun şekilde bir taslak oluşup sizin önünüze gelebilir, bu herkesi de rahatlatır. Bizleri de, bu ülkeyi de rahatlatır.

-Üniversitelerden Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi adına Sayın Profesör Doktor Harun Tepe, buyurun.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İNSAN HAKLARI MERKEZİ MÜDÜRÜ PROFESÖR DOKTOR HARUN TEPE – Ben çok teşekkür ediyorum öncelikle bu davet için. Önce bir mutluluğumu belirterek yani burada bütün insan hakları çalışanlarının aynı konuda bir fikir birliğine varmasından son derece mutlu oldum. 5 STK'nın hazırladığı tasarıyı görünce ilk şeyim şu oldu: Ben bu tasarının her satırına imza atarım. Bu konuda çalışan bir uzman olarak ben Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi Müdürüyüm. Küçük de reklam yapayım kendimizi tanıtmak açısından...

-Hocam -kayıtlara geçtiği için- tasarının değil, bu dokümanın.

-Anlaşıldı, tamam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İNSAN HAKLARI MERKEZİ MÜDÜRÜ PROFESÖR DOKTOR HARUN TEPE – Bu 5 STK'nın hazırladığı metni, onayladığımız tekrar söyleyeyim kayıtlar için. Hacettepe Üniversitesinde yaklaşık 1997 yılından beri insan hakları yüksek lisans eğitim yapıyoruz ve on yıldır da doktora eğitimi yapıyoruz ve bu eğitime başlarken de ana amacımız özellikle Türkiye'nin itibarını sarsan insan hakları ihlallerinin azaltılmasıydı ve bu nedenle de ana hedefimiz güvenlik birimlerinde çalışanlar, öğretmenler, savcılardı ve büyük oranda da bunda başarılı olduk. Çok sayıda öğrencimiz bugün mezun olarak görevlerini yapıyorlar. Bunu söyledikten sonra bu tasarıyla ilgili çalışmalarımıza geleyim. Ben Hacettepe Üniversitesindeki çalışmalar yanında aynı zamanda UNESCO Türkiye Millî Komisyonu yönetim kurulu üyesiyim ve orada biz bir İnsan Hakları İhtisas Komitesi kurduk. Böyle bir komitemiz var ve bu komite bu tasarıyla ilgili çalışmaya başladı. 25 Ocak 2012'de bu odada Başkan Bey'i ziyaret ettik yani komisyon olarak geldik. Aslında biz bütün komite üyeleri Medis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyelerini bekliyorduk ama Başkan Bey bizi doğru anlamadığı için sizinle görüşemedik. Yani bu hazırlıklara aslında daha önce başladık ama işin doğrusu, müthiş bir gizlilik içinde yürütüldüğü için hiçbir şey bilmiyorduk. Sayın Başkan da bu tasarı hakkında bilgi sahibi değildi ama bu tasarıda ne olması gerekir, yani yeni bir insan hakları kurumu kurulacaksa ne olması gerekir onu Başkan Bey'e ilettiğimiz. Ben size onu yine yanımda getirdim. Ana ilkeler olarak ne yapılması gerekir ama 5 STK'nın hazırladığı önerilerle büyük oranda örtüştüğünü söyleyeyim ama birkaç vurgulamak istediğim noktaları da söyleyerek konuşmamı fazla uzatmadan bitireceğim.

Şimdi, birincisi bence Türkiye'nin öncelikle şuna karar vermesi gerekiyor: Biz model bir ülke mi olacağız 2023 hedefinde olduğu gibi? UNESCO'da böyle bir şey hedefliyoruz ve ona göre çalışıyoruz ve yani hem Millî Eğitim Bakanı hem Başbakan'dan bu konuda destek var arkamızda. Yani

Türkiye eğer insan hakları konusunda da model bir ülke olmak istiyorsa bu tasarıyla bunu yapabilir yani böyle bir kurum oluşturarak bunu yapabilir. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu bunun bir örneğidir. Yani onun size yapısını anlatmak istiyorum. UNESCO Millî Komisyonu Millî Eğitim Bakanlığının şemsiyesi altında bir kuruluştur ama ben o kuruluştaki bir STK temsilcisi olarak yönetim kurulu üyesiyim. Bu kuruluştaki 3 tane STK üyesi yönetim kurulu üyesidir ve kararlarda eşittir. Millî Eğitim Bakanlığı müsteşarı ya da müsteşar yardımcısı, Dışişleri Bakanlığı ya da müsteşar yardımcısı, Kültür Bakanlığı müsteşarı ya da müsteşar yardımcısı kurulun daimi üyeleridir. Ama 5 üyenin dışında, Millî Eğitimden bir üye daha geliyor, 11 üye seçimle gelmektedir bu kurula yani genel kurulda seçim yapılmaktadır. Yani şunu söylemeye çalışıyorum: Böyle bir, STK'ların da içinde yer aldığı bir İnsan Hakları Kurumu kurmak mümkündür ama tabii ki bu Millet Meclisinin kararıdır ve Hükûmetin, siyasi iradenin kararıyla olacak bir şeydir. Yani biz bunu uzmanlar olarak çok isteriz, böyle bir şey olursa ancak başarılı olabilir. Çünkü insan hakları konusu -beni bağışlayın, sanıyorum buradaki uzlaşmamızın altında da o yatıyor- insanı merkeze almaktır, "İnsan değerlidir." demektir. Yani bunu herhangi bir siyasetin bir aracı olarak görmekten çıkarmamız lazım. Bunu görmedikçe yani şu ya da bu siyaseti korumanın değil de insanı korumanın merkezde olmasını istiyorsak -ki bu sıkça söylediğimiz bir şey- o zaman bu kurumun, öncelikle İnsan Hakları Kurumunun bağımsız, özerk bir kuruluş olması lazım ve bu da yetmez, kamuoyunda saygınlığı olması lazım. Eğer bu saygınlığı yaratamazsa bağımsız, özerk yapısıyla yine başarılı olamaz. Yani "Bu, belli bir grubun ya da belli bir siyasal grubun çıkarlarını koruyor." izlenimi yarattığı anda bana göre kurumun başarılı olma şansı yoktur.

Yani şu anda ne olur? Şu andaki tasarının arkasında, benim de gördüğüm, İnsan Hakları Başkanlığı ciddi sıkıntılar yaşıyor. Arkadaşımız da çalışmış, ben de yakından biliyorum çalışmalarını, şeylerle de paylaşıyoruz. Ciddi sıkıntılar var, hakikaten işlevlerini yerine getiremiyorlar, denetimlerini yapamıyorlar, bağımsız değil, başlarına bir şey gelmesinden korkuyorlar. Bazen -bu, basına da yansıdı biliyorsunuz- şeyler oldu, bir cümle okunmadı falan bir yerde. Onları anlıyorum. Yani bu kanunla bu çalışma yapılamaz. Onun için, herhâlde istendi ki biz bunu biraz daha genişletelim ama yapılmaya çalışılan şey aslında İnsan Hakları Başkanlığının devam ettirilmesi gibi gözüküyor. Yani bizim özlediğimiz, yeni bir İnsan Hakları Kurumu tasarısı gibi gözüküyor.

Şimdi, arkadaşların yine söyledikleri gibi, aslında bu tasarımı, bu kurum tasarısını tek başına ele alamayız. Şu anda müthiş bir dağınıklık var. Yani buradaki uzmanlar bunun farkındadır ama Türkiye'de kaç kişi farkındadır? Şu anda mesela İnsan Hakları Danışma Kurulu var mıdır, yok mudur? Ben üyesiyim, İnsan Hakları Eğitimi Komitesi var ama hâlâ üyesi miyim, ondan da emin değilim. Böyle bir kurul var mı, onu da bilmiyorum. Yani bunu samimi olarak söylüyorum burada. Ben bu kurulun üyesiydim en son.

--- Bıraktığımda öyleydi diyorsun.

PROF. DR. HARUN TEPE – Bıraktığımda öyleydi, Sayın Hasan Tahsin Fendoğlu o zaman Başkan'dı, sonra Hasan Tahsin Fendoğlu, biliyorsunuz, RTÜK üyesidir. Şu anda yine UNESCO' da beraber çalışıyoruz Fendoğlu' yla ama bu şey var mı; bilmiyorum.

--- Başkana sorsanız Hocam.

PROF. DR. HARUN TEPE – Başkan var mı, onu da bilmiyorum. Yani çünkü İnsan Hakları Komitesine Sayın Fendoğlu' ndan sonra bir başkan atandı mı, bilmiyorum. Böyle bir dağınıklık var. Yani ombudsman, mesela, işte, Kamu Denetçiliği Tasarısı konuşuldu edildi, ne olacak? Bilmiyoruz. Yani şu anda aslında en ayakta olan ve görünen sizin Komisyonunuz, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. Hani güzel şeyler de yapıyorsunuz, girişimleriniz insan hakları duyarlılığı açısından çok büyük alkış alıyor ama -biraz önce Diyarbakır Barosu Başkanım sanıyorum söylemeye çalıştım- istediğiniz her şeyi söyleyemiyorsunuz, söylemekte sıkıntılarınız var.

--- Biz söylüyoruz da daha doğrusu...

BAŞKAN – Bütün üyeler söylüyordur Mehmet Bey, her üye bağımsız.

PROF. DR. HARUN TEPE – Ben sizi anlıyorum. Ben de sanıyorum...

--- Komisyonumuz adına konuşuyorum.

PROF. DR. HARUN TEPE – Ama şunu söylemek istiyorum: Eğer bağımsız bir kurul olursa ve ben işte Harun Tepe olarak bu kurulda yer alırsam söylerim istediğimi. Ama tabii ki -birazdan söyleyeceğim- söylediğim zaman da İbrahim Kaboğlu' nun başına gelenler gelmesin yani ben çünkü uzman olarak fikrimi söylerim, bunun uygulanması tamamen siyasi iradenin meselesidir. Yani biz görüşlerimizi söyledik diye başımıza bir şey gelecekse o zaman söylemeyiz. Açıkça, niye söyleyeyim yani?

--- Hocam, burası özgür bir platform.

BAŞKAN – Yani herkes her şeyi söyleyebilir tabii.

PROF. DR. HARUN TEPE – Burada söylüyorum. Burada, gördüğünüz gibi, çok samimi olarak konuşuyorum ama şunu söylemeye çalışıyorum: Bu kurulun yani bu üyelerin seçimi -birazdan oraya geleceğim- çok önemli bir mesele. Yani üyelerin güvencesi... Yani üyeler fikirlerini söyledikleri zaman başlarına bir şey gelmemeli. Çünkü oluyor, söylediğiniz şey çok doğru bile olsa bazılarının hoşuna gitmeyebiliyor yani bazı şeyleri konuşmaktan insanlar o nedenle çekinebiliyorlar. Yani bu güvenceyi çok önemli buluyorum o nedenle. Bugünkü İnsan Hakları Başkanlığı yapısıyla ya da -ben aynı zamanda Altındağ İlçe İnsan Hakları Kurulu üyesiyim, biraz önce yine yapıyı verdi Sayın Başkanımız- böyle bir yapıda bir şey çıkmıyor yani boşu boşuna toplanıyoruz, dağılıyoruz.

--- Zaten o nedenle İHD o kurullarda yer almıyor.

PROF. DR. HARUN TEPE – Ama istiyorsa tabii ki yani, dediğim gibi, sizin Komisyonunuzun katkısı çok önemli bence, eğer siz “Varız.” diyorsanız biz sizin yanınızdayız, ne yapmak gerekiyorsa yaparız ama bu yapıyı değiştirelim yani bunu yapabiliriz. İnanın, Türkiye’de böyle bir güç var. Ben İoanna Kuçuradi’nin öğrencisiyim ve insan hakları etik duyarlılığımı ve çalışmalarımı ondan almışımdır bu duyarlılığı. Kuçuradi bu konuda duayendir ve şunu geçen yıl UNESCO Genel Kuruluna katıldığında gördüm: UNESCO’yu Kuçuradi etkilemiş. Yani UNESCO’nun dokümanlarında insan hakları, etik birinci konu olarak vurgulanıyor ama Türkiye’de bunu Kuçuradi etkileyemedi, bunu Türkiye’de başaramadık. Hani biraz önce de MAZLUMDER Yönetim Kurulunda olan arkadaşımız söz etti, çok çabaları oldu ama burada başarılı olamadık çünkü bu meseleyi siyasetin bir aracı olarak görüyoruz yani siyaset üstü görmemiz gerekiyor bence. Yani onu görmedikçe de başarılı olamayız.

Üyelerin seçimi konusunu en son söyleyerek sözlerimi bitireceğim. Tabii, üyeleri kim seçecek, çok önemli bir nokta. Yani Meclis seçerse iyi olur. Ben katılıyorum aynen sizin önerinizdeki şeye. Ama biliyoruz ki dünyadaki uygulamada Bakanlar Kurulu da seçebiliyor, Başbakan da seçebiliyor. Bence prosedür daha önemli. Yani şöyle bir şey olmamalı buradaki olduğu gibi: Yani kimi isterse seçer. Şu andaki taslağa göre herkesi seçebilir aşağı yukarı yani o kadar belirsiz ki. İnsan hakları alanında çalışmış olan STK’lara, bu konuda deneyimli olan STK’lara ya da bu konudaki uzmanlara hiçbir şekilde bir öncelik ya da bir şey verilmemiş. Onun için, hani bir taslak da var, geçen yıl Ankara Barosu İnsan Hakları Merkeziyle Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezinin, bizim de Hacettepe İnsan Hakları Merkezi olarak katıldığımız bir taslak da var yani bunun için oluşturulmuş. “Nasıl?” dersanız yani “Nasıl bir seçim yapılabilir?” o taslakta var, onu da bırakacağım size ki Kuçuradi Hoca da size anlatacaktır sanıyorum bu taslağı. Ama bu çok şey değil. Yani STK’ların mutlaka temsilcileri bulunmalı, hemen ben size söyleyeyim, mutlaka. Ama burada da biraz önce tartışma çıktı, hangi STK’lar? Burada, kendisini bu çalışmalarıyla ispatlamış STK’lar, on yıldır konusu insan hakları olan, barolar mutlaka bir temsilci bulundurmalıdır ya da -işte, bizim merkezler olduğu gibi- insan hakları konusunda çalışan uzmanlardan mutlaka birisi olmalıdır. Yani bunlar her akliselimin herhâlde “Hayır.” diyeceği şeyler değildir. Tabipler Birliğinden birisi olabilir ya da sizin aklınıza başka bir kurum gelebilir. Yani bu şey yapılabilir, yeter ki istensin. Uzmanlığın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Bir de çok disiplinli bir yaklaşım gerek. Yani biz Hacettepe’de insan hakları eğitimi yaparken yalnız hukuk öğretmiyoruz. Yani mevzuat nedir? İşte, uluslararası belgeler... Şunu merkeze alıyoruz: Etik merkezli bir eğitim. Bu şu demek: Eğer kişilere insan haklarının duyarlılığını kazandırır, -bu olmazsa olmaz koşul- ikincisi de ne yaparlarsa insan haklarını ihlal etmezleri öğretirseniz ancak koruyabilirsiniz. Onun için, hani bu kurullar yalnızca avukatlardan da oluşmamalıdır. Yani barolar

beni bağışlasın, onlara çok saygım var, eğer onlar olmasa insan haklarını koruyamayız, hukuk insan haklarının çok önemli bir parçasıdır ama insan hakları meselesi yalnız hukuk meselesi değildir. Mesela dünyadaki eğitim hukuk fakültelerinde yapılırken Kuçuradi yirmi yıl önce Türkiye’de bu merkezi kurdu ve böyle bir eğitim yapmaya başladı. Önce o zamanki Rektörümüz dedi ki: “Ama efendim, hukuk fakültesi altında olur.” İkna etti Rektörü. Biz de öncü olabiliriz. Türkiye niye kendisi bir girişimde bulunup yeni bir model olmasın? İnanın, dünyadaki birçok uzmanları, şeyi bilen birisi olarak söylüyorum, Türkiye bu konuda uzmanlarıyla dünyadaki diğer ülkelerden daha geri değildir. 1981 yılından beri Hacettepe’de insan hakları dersi vardır. Amerikalı bir profesör geldi, dedi ki: “O zaman biz de böyle bir ders yoktu Hocam.” Hani kendimizi küçümsemeyelim ama lütfen cesaretle biz... Hani ben uzman olarak yapabileceğim her şeyde yanınızda olduğumuzu söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ediyorum Harun Bey, çok sağ olun.

TODAI’E’den Sayın Filiz Kartal...

TODAI’E TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. FİLİZ KARTAL – Teşekkür ederim.

Bizim merkez de aslında Türkiye’de insan hakları meseleleri bu kadar konuşulmaya başlamadan çok önce kurulmuş ilk insan hakları merkezi, 1974’te kurulmuş. Ben de öyle bir giriş yapayım, böyle bir tanıtım.

Aslında sürece baktığımızda, bütün her şey konuşuldu. Genel bir bizim görüşümüz olarak söylemek istediğim şey: Bir kere bu tasarı... Böyle bir ulusal kurumdan beklenen çok büyük beklentiler var, burada da belirtilmiş; bu kadar beklentinin böyle bir yapıdaki, burada önerildiği gibi bir kurumla karşılanmasının mümkün olmadığının da zaten yeterince altı çizildi. En önemli sorun: Başbakanlıkla ilişkilendirilmiş olması. Bu konunun da altını çizmek istiyorum.

Aynı şeyleri tekrar etmemek için, belki bu kanunun bu tasarı üzerinden görüş olarak değil, yeniden, bir müzakereci bir süreç içinde, tarafların dâhil olduğu, sivil toplum kuruluşlarının, baroların dâhil olduğu bir müzakereci süreçle yeni bir tasarı oluşturulmasının daha uygun olacağını öneriyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

Şimdi, bitti, en sonda şöyle söyleyeceğim. Eğer eklemek isteyen varsa...

Buyurun.

--- On iki kurumdan da çok net bir görüş çıktı. Kendi adıma merak ediyorum, Alt Komisyon olarak bu görüşmeden nasıl bir sonuç çıkaracaksınız?

BAŞKAN – Vallahi, Metin Bey, biraz önce ifade ettim yani biz sonuç olarak Meclis olarak ve Alt Komisyon olarak tasarının Komisyona bir havalesi... Ve Alt Komisyonda, burada tartışıyoruz. Şu anda da 12 tane kurumumuzu dinledik. Biz de sonuç olarak notlarımızı aldık. Aynı şekilde, önümüzdeki hafta 7 tane akademisyeni; İoanna Kuçuradi’nin içinde olduğu, Baskın Oran’ın, Yılmaz

Ensaroğlu'nun, Kerem Altıparmak'ın, Abdurrahman Eren'in vesaire diğer bu konuda çalışmış arkadaşlarımızın olduğu kişileri de dinleyeceğiz. Ondan sonra da Komisyonumuzda belli bir noktaya gitmeye gayret edeceğiz. Bizim de gördüğümüz gibi, bizim yaklaşık... Ben de hem MAZLUMDER'de aktif olarak çalıştım hem de İzmir Barosu İnsan Hakları Merkezinde de çalışmalarımız oldu. Açıkçası, bu konuyla alakalı önceden de bir çalışmanın içindeydik, daha sonradan da bu Komisyon Başkanı olunca da yaptığımız çalışmalarda üç aşağı beş yukarı eleştirilerin aynı minvalde olduğunu görmekteyiz. Bu anlamda, gerçekten, yani tasarının ötesinde sizlerin görüşlerini ifade edecek bir metin ortaya çıkarmak için gayret göstereceğiz, buna da uğraş vereceğiz. Ama, dediğim gibi, bu bir tasarı; bir teklif değil. Hükûmet bunu geri çekmediği müddetçe biz bunu burada gerekli noktaya getirmek zorundayız. Çalıştaylar şeklinde değil ama bu şekilde ifadeleri, beyanları alacağız; yazılı olarak sunulan beyanlar olursa onları da alıp, inşallah, en son bir şekil vereceğiz.

--- Akademisyenler arasında Sayın Kaboğlu da var mı?

BAŞKAN – Yok, şu anda Kaboğlu yok.

--- Yani o önemli bir deneyim yaşadı ve hazırlıkları, çalışmaları var. Eğer uygunsa, gelmesi yararlı olabilir.

BAŞKAN – Yani orada konuştuğumuz toplantıda değerlendirmiştik, aramızda konuşmuştuk. Şu an için, önümüzdeki hafta için bu arkadaşlarımızı, bu akademisyenlerimizi düşündük. Daha sonra, inşallah, Sayın Kaboğlu'nu da dinleyebiliriz tabii ki.

Evet, Ertuğrul Bey, siz bayağı sabrettiniz.

ERTUĞRUL KÜRKÇÜ (Mersin) – Önce bu Komisyonun karşınıza böyle bir öneriyle çıkmış olmasından ötürü sizden özür dileriz. Gerçi kısmen bu görüşleri tartışma sırasında yansıtmaya çalıştık. Bu hâliyle bu yasanın olmayacağı açık. İnsan hakları camiasının, insan hakları mücadelesi ve araştırması camiasının karşısında bunların hiçbirinden onay almayan, hepsinden çok sert eleştiri gören bir metni yasalaştırma hizmetine bizim devam etmemizin şart olup olmadığını bilmiyorum, bunu Komisyon olarak araştırmalıyız. Tıpkı yerel mahkemelerin Yargıtay kararlarına direndiği gibi, bizim de bunu bize gönderen kurula karşı direnme hakkımız vardır. Sanırım direnme hakkı en yüksek insan hakkıdır. O nedenle, biz bu hakkı Komisyon olarak değerlendirmeliyiz. Gerçekten, bu eğer bir takvim dolayısıyla bu kadar bu camianın hiçbir şekilde benimsemeyeceği bir tarzda yasalaşacaksa, pekâlâ takvimi koyan uluslararası kurumlar nezdinde zaman talebinde bulunmak da mümkün; bunlar olmamış ya da olmayacak şeyler değil. Yani çoğu kez bütün bunlar mücbir sebepler karşısında değiştirilen, esnetilebilen zamanlar. Acaba esnetemeyeceğimiz başka bir irade mi var? Onu bilmiyorum, test etmemiz lazım.

Ben katkılarınızdan ötürü çok teşekkür ediyorum. Uzun zaman bu mücadeleyi veren insanların, kurumların, yapıların mücadelelerini haberleştirmekle vakit geçirdikten sonra, bununla uğraştıktan sonra şimdi haber nesnelerini karşımda birer insan hakkı camiası mensubu olarak bu şekilde görmek ve bu tezleri bir kere daha burada dillendirdiklerini işitmek, tabii, çok gurur verici fakat ne yazık ki şu anki durum iç açıcı değil. Ben o nedenle bu öneriler için... Ben Komisyonun bütün üyelerini de, kimseyi de karşıma alarak söylemiyorum, ben çoğu kez vicdanen hepimizin aynı kanaatte olduğunu görüyorum. Bunu siyaseten değerlendirmek için, herhâlde sizleri dinledikten sonra bir zamana ihtiyacımız olacak. Ümitsizliğe kapılmayalım, hep beraber direnelim diyorum.

Çok teşekkür ederiz geldiğiniz için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

SALİH --- Ben de teşekkür ediyorum. Hepinize hoş geldiniz diyorum.

Gerçekten, ortak bir görüş çıktı. Hem işimizi zorlaştırıyor hem de çok kolaylaştırıyor. İnşallah, kolaylaştıran noktada buluşuruz hep beraber.

Dikkatimi çok çeken ve hepinizin de ortak olduğu, bu kuruma bağımsız kişilerin seçilmesiyle ilgili bir şey söylemek istiyorum. Ben Cezaevleri Alt Komisyonundayım. Ertuğrul Bey de vardı herhâlde, Osmaniye Cezaevine incelemelere gittik. Valilik ziyareti, Başsavcılık ziyaretindeyken ildeki İnsan Hakları Kurulu üyeleri de geldiler. Tabii, onları da dinleyince cezaevinde hiçbir problemin olmadığını gördük yani hiçbir problem yoktu. Zaten hepsi devlet memuruydu, sadece bir avukat vardı. Bu avukat arkadaşımız da adliyedeki ilişkilerinden dolayı mı neyse o da aynı şeyi söyledi. Oysa biz cezaevindeki yaptığımız incelemelerde çok farklı şeyler gördük. Dolayısıyla, onların bağımsız olması bence olmazsa olmazdır, mutlaka olması gerekiyor. Bunu belirtmek istedim ve görüşlerinizden dolayı da tekrar sizlere teşekkür ediyorum. İnşallah, hayırlı bir netice çıkaracağız.

BAŞKAN – Buyurun Naci Hocam.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Ben de çok teşekkür ediyorum.

İnsan Hakları Kurulu 1992 yılında kurulduğunda o dönemin atmosferi içerisinde biraz simülatif bir kurum gibi görülüyordu. Kural gereği âdeta oluşturulmuş bir kurul, kendisine yüklenilen işlev sınırlı bir alana dairdi fakat zaman içerisinde hem Türkiye'nin yaşadığı değişim hem de Komisyonun göstermiş olduğu performans farklı bir yere doğru götürdü. Biliyoruz ki insan hakları meselesi sadece siyasi iradenin yol açtığı mecra üzerinden şekillenecek bir konu değil, aynı zamanda toplumsal iklimle çok bağlantılı.

Ben de 70'li yılların sonunda Mülkiyede okurken insan hakları meselesi bizim fakültede de gündeme gelir, tartışılır, konuşulurdu; müfredatın içinde mevcuttu. O dönemin atmosferini hatırlıyorum: İnsanların değerinin turp fiyatına olduğu bir yerde insan hakları meselesi âdeta bir lüks gibi karşılanıyordu. Bunun sivil hayat, “civilization-city-citizen” bütün bunlar hep aynı kökten geldiği

için söylüyorum, etimolojik olarak da bakıldığında, şehirleşmeyle bağlantısı çok güçlü. Bir yerde vatandaşlar, reşit vatandaşlar olduğu sürece insan haklarına ilişkin toplumsal duyarlılığa ses verecek geniş bir kamusal teşekkül eder ve orada esasen siyasetin güç ilişkileri de bu çerçevede şekillenir. Türkiye'nin de bu anlamda özellikle 80'li yıllardan sonra insan haklarına ilişkin hem duyarlılığın yükseldiği hem de bu alanda yapılan çalışmaların daha geniş bir çerçevede yankı bulduğu bir mecrada yürüdüğü kanaatindeyim. Birtakım kurumların, muhakkak sizin bu sivil toplum kuruluşlarının da yapmış olduğu çalışmalarda gözlediğiniz bir husustur diye düşünüyorum, işin başlangıcıyla bugün geldiğimiz nokta arasındaki mesafe ve bence, bir taraftan dramatik örnekler olsa bile, haklara ilişkin duyarlılığın fazlaşması, hukukta yaşanan değişimler, uluslararası hukukun kabulü ve o çerçevedeki uygulamalar Türkiye'yi farklı bir yere götürüyor.

Şunu belirtmek isterim: Buradaki görüşler, görüşmeler, ortak kanaatler tabii ki bizim için son derece önemli. Bunları biz daha sonraki dinlemelerimizle birlikte değerlendireceğiz ve buradan bir Komisyon kararı çıkarırken işin tabiatına uygun, yapılması gereken işin -Paris Şartları'na atfedilirken, adlandırılırken kullanıldı- ruhuna uygun bir netice elde etmeye çalışacağız. Politik angajmanlarımız yok, bunun bilinmesinde fayda var. Esasen buradan çıkaracağım 12 çalışmanın sizin için de ümit verici bir çalışma olabileceğine dair en önemli veri, zannediyorum, kadük olan tasarının kendisi. Onun şu anki gelen metne göre daha ileri bir metin olarak değerlendirildiğini gördüm. Onu da tabii dikkate alacağız. Bu şekilde gelişinin nedeni -başta da ifade edildi- birtakım zorunluluklar. Yoksa çeşitli çalışmaların neticesinde şekillenmiş, o kadük olmuş tasarı da bizim için son derece önemli, bu görüşmeler de önemli.

Ümit ediyorum insan haklarına ilişkin hakikaten çoğulcu, Türkiye'nin toplumsal renkliliğine uygun bir netice elde ederiz. Şu önemli tabii: Aslında kimse tarafsız değil, herkes politik skalada bir yer işgal ediyor ve oradan bakıyor. Mesele politik skalada işgal ettiğimiz yerle sınırlı bir insan hakları tasavvuruna sahip olmamak, bazı temel normlara ilişkin kuşatıcılığı daha geniş bir çerçevede düşünebilmek. Türkiye'de galiba çok önemli eksikliklerden birisi bu. "İnsan hakları meselesi de bir tür politik angajmanlar unsuru ve güçler mücadelesinde stratejik bir unsur olarak mı değerlendiriliyor?" şeklindeki, bence yanlış olduğu gittikçe daha fazla anlaşılan bir durum ortaya çıkıyor. "Buradaki herkesin politik görüşü var." derken kastım, İnsan Hakları Kurulu oluşturulurken Türkiye'deki bu politik görüşleri, skalada işgal edilen yerleri dikkate alan ve böylelikle ortak kamusal duyarlılığın teşekkül etmesine imkân veren bir düzenleme mutlak suretle gerekiyor. Belki burada dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi şu: Güçler ilişkisinde egemen olanla daha zayıf durumda olanın temsiline ilişkin bir dikkat, belki insan hakları meselesinin gündeme gelmesi ve ihlallerin sık sık yaşandığı bir alan olarak kendisini daha zayıf durumda gören, daha edilgen durumda gören ve bir tür "tabii"

durumda gören çevrelerin temsiline ilişkin bir hassasiyet ve onları öne çıkarma hususu. Buna da dikkat edeceğimizi ümit ediyorum.

Ben tekrar çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Hocam.

Evet, Levent Bey...

LEVENT GÖK (Ankara) – Değerli konuklar, ben de değerli görüşleriniz için çok teşekkür ederim.

Bu toplantıda esasında çok belirgin olan ve bu Komisyon üyesi arkadaşlarımızın da reddedemeyeceği bir gerçeklik olarak ortaya çıkan, bu tasarının geri çekilmesine ilişkin teklifi biz geçtiğimiz gün yaptığımız ilk toplantımızda İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığına Cumhuriyet Halk Partisinin görüşü olarak ileri sürmüştük. Bu tasarının, sizlerin de ifade ettiğiniz gerekçelerin tümünü gerekçelendirerek, bağımsız bir...

--- Ortak...

LEVENT GÖK (Ankara) – Özür dilerim tabii, Ertuğrul Bey ve diğer arkadaşımız da, Atila Bey de -MHP'den de- imzalayarak ortak bir görüş olarak sunduk. Gerçekten... Ama ortada şöyle ciddi bir sıkıntı var: Bu, Bakanlar Kurulu tasarısı olarak Meclise gelmiştir. Yani ortada da Hükûmetin bir iradesi vardır değerli arkadaşlarım şimdi. Elbette Hükûmet de bu konuları görüşürken pek çok görüşme yapmıştır ve sonunda buna göre şekillendirmiştir. Şimdi, buradan neye umutlanabiliriz bu görüşmelerden? Ve bu görüşmelerin de "Görüşme yapılmıyormuş." görüntüsünden kurtulması amacıyla en azından İktidardaki milletvekili arkadaşlarımızın yani Komisyondaki arkadaşlarımızın bu konuda gerekli organlarını ve Hükûmeti ikna etmeleri başarısına bağlıdır, üzerlerinde ağır bir sorumluluk vardır. Burada ortaya çıkan ve -ben hepsini de kişisel olarak tanıyorum- gerçekten, burada yaptığımız çeşitli konularda gerekli tavırları her zaman sergilediklerini gördüğüm arkadaşlarımın, böylesine net çıkan bir tabloda bir Bakanlar Kurulu kararı olarak önümüze gelmiş olan bu tasarının geri çekilmesi yönünde önce bir çabalarını elbette sergilemenin de bence yararlı olduğunu düşünüyorum. Bu olamayacak ise tasarının maddeleri üzerinde sizin ve bundan sonra dinleyeceğimiz tüm değerli dinleyicilerin, bu alandaki uzman arkadaşlarımızın görüşlerinin en azından bizim Alt Komisyondan sunacağımız, oy birliğiyle sunmayı da umut ettiğimiz bir rapordan sonra Meclise gelmesini umut etmek durumundayız. Böyle bir akış sağlanabilir ise bu yaptığımız görüşmelerin bir anlamı olur. Yoksa bugün sizleri davet etmek ya da bir başka hafta başkalarını davet etmenin bu tasarıyı değiştiremeyecekse hiçbir yararı olmaz. Bu konudaki diğer iktidar partisi milletvekili arkadaşlarımızın üzerinde çok ağır bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum ve genç Komisyon Başkanımız Hamza Dağ'ı da böyle bir önemli görevde Başkanlık ettiği için de öncelikle kutluyorum. Umuyorum, kendi gençliğinden ve bilgisinden kaynaklanan performansı çok ciddi bir şekilde gösterecektir.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Benim de hem Komisyon Başkanı olma noktasında hem de her toplantıda bana desteğinden dolayı Levent Bey'e teşekkür etmem lazım herhâlde.

Eğer başkaca bir söz var ise son sözler olarak verelim. Ondan sonra da toplantımızın bugünkü bölümünü bitirelim arkadaşlar.

Buyurun.

--- Şimdi, bu zaman baskısı konusu sanki bizim daha detaylı çalışmamıza engel olacakmış gibi görünüyor. Eylül ayının 27'si galiba, OPCAT eğer bunun içerisinde yer alırsa ki bizim...

LEVENT GÖK (Ankara) – Meclisin de 1 Temmuzda kapandığını düşünerek...

BAŞKAN – O konuda net bir şey yok şu anda.

--- Bizim için gerekli olan zaman şu: Alt Komisyon gelecek hafta da diğer grubu dinledikten sonra eğer başka grupları dinlemeyecekse kendi raporunu yazarken bizim de bu konulardan hangilerini ne kadar yansıttı, bizim önerilerimizin hangilerini ne kadar yansıttı, neden yansıtmadı veya biz o önerileri neden sunduk; bu konuyu tartışabileceğimiz bir veya iki günlük bir çalıştay talebimiz var. Değilse, yani bu konuyu ilelebet uzatan, yasama dönemlerini sarkıtan... Gelecek yıl seçim var, sonraki yıl seçim var. Biz de ülkenin gerçeklerinin farkındayız. OPCAT olacaksa bir deadline var, olmayacaksa biraz daha rahatız. Ama bu zaman baskısı o kadar da büyük değil, bunu vurgulamak istiyorum. Yani Hükûmet eğer bu konuda gerekli danışmaları yapmadıysa... Biz katıldığımız Anayasa Alt Komisyonu toplantısında İnsan Hakları Başkanıyla bu konuda bir tartışma yaşadık. Orada Alt Komisyon Başkanının çok önemli bir vurgusu vardı, "Bu kadar da bu tasarıyı artık sahiplenmeyin. Konu Meclise geldikten sonra tasarı artık Meclisin malıdır." şeklinde bir uyarısı olmuştu. Şu anda top alt komisyonda. Biz Alt Komisyondan bizim ortaya koyduğumuz emeğin tasarıya yansıtılması oranını bizimle tekrar tartışmasını talep ediyoruz, daha detaylı, daha uzun bir vakit içerisinde. Yoksa hakikaten konuyu uzatmak gibi bizim de bir niyetimiz yok. Başta bütün arkadaşlarımız da vurguladı, yapıcı bir dille geldik. Değilse, bizim örneğin son şeyimiz, gelmeden önce Metin Bey'le tartıştık, tasarının geri çekilmesi. Fakat biz Meclise farklı bir dille gidelim, daha yapıcı bir dille gidelim diyerek bu tasarının mevcut hâline hapsolmaksızın, daha iyi bir yapı ortaya çıkarılması diye kendi önerimizi değiştirdik yapıcı bir dile. Bunun dikkate alınarak bu önerimizin biraz daha ciddiyetle ele alınmasını talep ediyoruz.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederiz.

Buyurun Metin Bey.

METİN ...--- Bir yanlış anlama olmasın diye...

BAŞKAN – Bir saniye, tamam.

METİN ...--- Kadük kalmış yasaya atıflarımız...

BAŞKAN – Tasarı...

İzninizle, yanlış anlama olmasın diye. Buradaki raporlarda da gözüktüğü gibi, “Bizim görüşlerimize önemli ölçüde yer verilmemiştir.” cümlesini zaten kullandık. Dolayısıyla, kadük kalan yasanın zinhar arkasında değiliz. Hani bir yanlış anlama olmasın.

BAŞKAN – Ama iyileştirme var.

METİN ...--- Yine de kadük yasayı tercih ediyoruz duygusunda hiç değiliz. Çünkü raporlarımızda da, bir önceki dönemin alt komisyon raporlarında gözüktüğü gibi, bizim önerilerimiz yer almamıştır.

İkincisi: Sakıncası yoksa, izninizle, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda görüşülürken Sayın Bakanın, Beşir Bey’in “Ulusal önleme mekanizmasına ilişkin bunun dışında bir çalışma yapılıyor.” şeklinde bir duyum var ortalıkta, bu doğru mudur? Ya da bildiğiniz kadarıyla -eğer sakıncası yoksa tabii ki sizin açınızdan paylaşmakta- ulusal önleme mekanizması hayal edildiği kadarıyla bu tasarının içine Reform İzleme Grubunun atıf yaptığı gibi yedirilmiş midir?

BAŞKAN – Şimdi, onu şöyle söyleyeyim: Ben toplantıda vardım ama anımsamıyorum Bakan Bey’in böyle bir şey söylediğini. Bir ara da dışarı çıkmak durumunda kalmıştım toplantıda. O günkü toplantı da kayda alınan bir toplantıydı. Onun tutanaklarından bakar daha sonra size bilgi verebiliriz. Yani onu tam ben anımsamıyorum açıkçası, o konuda Beşir Bey’in ne söylediği noktasında.

Değişik yerlerden gelen hem STK temsilcilerimiz hem barolarımız hem de üniversite öğretim üyelerimiz; hepinize çok teşekkür ediyoruz. Kamu kurumlarımızdan gelen değerli bürokratlarımıza çok teşekkür ediyoruz.

Toplantımızın bugünkü bölümü burada sona ermiştir.

İnşallah, biz önümüzdeki hafta, dediğim gibi, hafta veya haftalarda akademisyen ve diğer bu konuda çalışma yapmış kişileri dinleyeceğiz, ondan sonra da belirli bir noktaya getireceğiz. Görüşleriniz mutlaka dikkate alınacaktır. Bu konuda müsterih olunuz, emekler boşa gitmeyecektir. Herkesin bir emeği var, bir uğraşı var ve bu uğraş neticesinde de ülkemize gerçekten model olacak bir sistemi de kazandırmayı hepimiz arzuluyoruz.

Hep birlikte, zamanı müsait olanlar varsa yemeğe gidip bir yemek yiyelim, ondan sonra da ayrılırız diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.01